

DE RODE JASJES

Effectmeting van het project
Veilig op Straat in Dronten en Lelystad
(2000-2004)

- eindrapport -

Drs. H. Batelaan
Drs. M. Moll
Drs. E. Tromp

Amsterdam, april 2005
Regioplan publicatienr. 1267

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel. : 020 - 5315315
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van de
gemeenten Dronten en Lelystad.

INHOUDSOPGAVE

1	Effectmeting project veilig op straat	1
1.1	Inleiding	1
1.2	VOS-project: doelstelling, profiel deelnemers, bijzonderheden	1
1.3	Effectmetingen preventieprojecten: beperkingen en meerwaarde.....	3
1.4	Vraagstelling effectmeting	5
1.5	Aanpak effectmeting	6
1.6	Opbouw van dit rapport.....	9
2	Doel, opzet, organisatie en deelnemers VOS-project.....	11
2.1	Inleiding	11
2.2	Doel en beoogde resultaten	11
2.3	Opzet van het project.....	12
2.4	Achtergrond van deelnemers aan het VOS-project.....	13
2.5	Samenvatting	17
3	Inhoud VOS-project	19
3.1	Inleiding	19
3.2	De inhoud van het VOS-project: projectplannen en sleutelfiguren.....	19
3.3	De inhoud van het VOS-project: geïnterviewde ex-deelnemers	25
3.4	Samenvatting en conclusies.....	30
4	Effectiviteit VOS.....	33
4.1	Inleiding	33
4.2	Kernbevinding.....	33
4.3	Resultaten naar achtergrondkenmerken	36
4.4	Scholing.....	38
4.5	Werk.....	39
4.6	Politiecontacten	40
4.7	Samenvatting en conclusies.....	42

5	Effectiviteit VOS: de jongeren aan het woord.....	45
5.1	Inleiding	45
5.2	Achtergrondkenmerken van de geïnterviewde jongeren.....	45
5.3	Scholing, werk en politiecontacten van de geïnterviewde jongeren	46
5.4	De resultaten van het VOS-project nader ingekleurd.....	49
5.5	Invloed van het VOS-project op de resultaten: de geïnterviewde jongeren	52
5.6	Invloed van achtergrondkenmerken en thuissituatie op de resultaten.....	58
5.7	Samenvatting en conclusies.....	60
6	De meerwaarde voor de omgevingsveiligheid	63
6.1	Inleiding	63
6.2	Omgevingsveiligheid: kwantitatief gemeten.....	63
6.3	Omgevingsveiligheid: kwalitatief becommentarieerd.....	66
6.4	Samenvatting en conclusies.....	68
7	Conclusies.....	69
7.1	Inleiding	69
7.2	Effecten op het gebied van scholing en werk.....	69
7.3	Effecten op het gebied van politiecontacten.....	72
7.4	Effecten op de omgevingsveiligheid	73
	Bijlagen 1 Vragenlijsten	75
	Bijlagen 2 Methodische verantwoording	85
	Bijlagen 3 Figuren over de omgevingsveiligheid	89

1 EFFECTMETING PROJECT VEILIG OP STRAAT

1.1 Inleiding

Voor u ligt het rapport dat verslag doet van de effectmeting van het jeugdpreventieproject Veilig op Straat (VOS) in de gemeenten Dronten en Lelystad in de periode 2000-2004. Veilig op Straat fungeert sinds eind 2000 in Dronten en sinds medio 2001 in Lelystad als instrument voor de sociale integratie van jongeren met problemen op het gebied van werk en scholing, maar ook op sociaal gebied (thuisituatie en problematisch gedrag).

De projecten worden voor ongeveer de helft met Europese (ESF-)subsidies betaald, aangevuld met (verplichte) cofinanciering door de gemeenten en de Regiopolitie Flevoland. Op grond van positieve tussenevaluaties is de looptijd tussentijds verlengd. In Lelystad moet er in het voorjaar van 2005 opnieuw een beslissing over de voortzetting worden genomen; voor Dronten speelt een dergelijke beslissing in 2006. Daarvoor zijn gegevens over de resultaten van de projecten nodig. Deze gegevens worden in het voorliggend rapport op een rij gezet.

1.2 VOS-project: doelstelling, profiel deelnemers, bijzonderheden

In het VOS-project voeren werkloze risicojongeren onder begeleiding in veiligheidsteams toezichts- en hulpverlenende activiteiten uit en nemen deel aan training, scholing en werkstages. Voor de deelnemers is het perspectief uitstroom naar werk of scholing. Voor de samenleving ligt het nut in verbetering van de objectieve en subjectieve veiligheid en verbetering van de beeldvorming over jongeren.

Doel van het project

Het VOS-project heeft twee doelstellingen, gericht op daadwerkelijke effecten bij de deelnemende jongeren (reïntegratie door middel van doorgeleiding naar werk of scholing en voorkomen recidive) en op de (ervaren) veiligheidsituatie in Dronten en Lelystad. Daarnaast willen de projectorganisatoren de negatieve beeldvorming rond deze jongeren positief beïnvloeden. Een positief imago van de VOS-veiligheidsteams kan het zelfbeeld van deze jongeren verbeteren.

De reïntegratiedoelstelling wordt mogelijk, zo is de gedachte, doordat het VOS-project bijdraagt aan de binding van de jongeren met de relevante 'maatschappelijke subsystemen'. Dit heeft volgens de sociale-integratietheorie van Hirschi een gunstig effect op crimineel gedrag

en sociale inpassing.¹ De initiatiefnemers kijken in dit opzicht verder dan de korte termijn van het moment van uitstroom, ook de positie van jongeren zes maanden na uitstroom behoort tot de projectdoelen.

Profiel van de beoogde deelnemers

Deelnemers zijn jongeren uit de leeftijdscategorie 18-23 jaar (in uitzonderingsgevallen ook 16-17 jaar) uit een risicogroep. Zij voldoen aan één of meer van de volgende kenmerken: geen werk, geringe arbeidsmarktkansen, niet op school, voortijdig schoolverlater, zonder startkwalificatie, problematische thuissituatie, criminele antecedenten of als meeloper bij de politie bekend.

Bijzondere kenmerken van het project

VOS-projecten zijn natuurlijk niet de enige manier om de maatschappelijke integratie van probleemjongeren te bevorderen. Er zijn tal van andere projecten en initiatieven met verschillende invalshoeken mogelijk, jeugdpreventieprojecten hebben in Nederland een grote vlucht genomen. Het interessante van het VOS-project is dat het een bijzonder pedagogisch aspect in zich draagt. Jongeren krijgen een nieuwe kans om aansluiting te hervinden bij de samenleving door te ervaren van een werkritme, arbeidsverhoudingen, positief benaderd te worden door de teambegeleiders en door zelf een positieve bijdrage aan de maatschappij te leveren. Daarnaast biedt het project de deelnemende jongeren een salaris, waardoor ze de positieve status van werknemer krijgen. Ook biedt het project een relatief gunstig arbeidsmarktperspectief door de verbinding met de groeiemarkt van de particuliere beveiliging. Deze mogelijkheden kunnen geboden worden, omdat Regiopolitie, gemeente en reïntegratiebedrijf samenwerken in het project.

Een ander bijzonder kenmerk is dat bij deelnemers met criminele antecedenten een verschuiving van negatieve naar positieve politiecontacten plaatsvindt. Daar waar eerst (mogelijke) delicten de aanleiding vormden voor contacten met de politie, vormen ze in het VOS-team een samenwerkingspartner voor de politie. Ze voeren werkzaamheden uit in opdracht van en in samenwerking met de politie. Ten slotte: het mes snijdt aan twee kanten: veiligheid wordt bevorderd door de integratie van probleemjongeren én versterkt door toezicht van diezelfde jongeren op hun ‘groepsgenoten’.

¹ Hirschi, Travis (1969) *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press. In de probleemanalyse van de Regiopolitie Flevoland ‘It takes a village to raise a child’ (2000), die mede ten grondslag ligt aan het VOS-project, wordt de veronderstelling van Hirschi (integratie van jongeren in de samenleving voorkomt delictgedrag) eveneens aangehaald (p.10).

Financiering van jeugdpreventieprojecten

Een nadeel is dat bij preventieprojecten, of ze nu als succesvol worden beschouwd of niet, altijd discussies de kop opsteken over de kosten van het project: zijn de baten de kosten wel waard? Het maken van een goede kosten-batenanalyse van preventieprojecten is een vak apart. In deze effectmeting wordt geen kosten-batenanalyse verricht.

Ook in het geval van het VOS-project moet een beslissing genomen worden over de continuering (en financiering) van het project. In de afgelopen jaren leverde het Europees Sociaal Fonds een belangrijke financiële bijdrage. Het is onzeker of dit fonds in de nabije toekomst blijft bijdragen. Ook de cofinanciering door gemeenten en politie kan, mede door de discussie over de heroriëntatie op kerntaken bij de politie, een probleem vormen. Voor de besluitvorming over de continuering op de korte en middellange termijn is het daarom uitermate belangrijk dat de effecten goed en onafhankelijk in kaart worden gebracht. Dat is het doel van deze effectmeting.

1.3 Effectmetingen preventieprojecten: beperkingen en meerwaarde

De hoofdvraag van het onderzoek is: wat zijn de effecten van de projecten Veilig op Straat in Dronten en Lelystad op het gedrag van de deelnemers en in welke mate voldoen de projecten aan de doelstellingen van de opdrachtgevers?

Beperkingen aan het onderzoek

Voor we deze algemene vraag verder uitwerken in een aantal deelvragen, is het nodig om een beperking van het onderzoek te benoemen. Deze beperking heeft te maken met een hardnekkig evaluatieprobleem, dat zich tamelijk structureel bij preventieprojecten voordoet. Alweer enige tijd geleden concludeerden de WODC-onderzoekers Polder en Van Vlaardingen, in navolging van Angelsaksisch onderzoek, dat de effectiviteit van preventieprojecten vaak niet of nauwelijks kan worden vastgesteld.² Een recente beoordeling van wetenschappelijk en toegepast onderzoek naar de werking van jeugdpreventieprojecten is opnieuw kritisch over de betrouwbaarheid van deze onderzoeken.³ In veel van dit onderzoek kan niet goed worden aangetoond, dat de gerapporteerde effecten zijn toe te rekenen aan het onderzochte jeugdpreventieproject. Nulmetingen en controlegroepen ontbreken vaak.

² Polder, W. en F.J.C. van Vlaardingen (1992). *Preventiestrategieën in de praktijk: een meta-evaluatie van criminaliteitspreventieprojecten*. Arnhem: Gouda Quint (Onderzoek en Beleid, WODC, 117).

³ Verdurmen, J. e.a (2003) *Effectiviteit van preventieve interventies gericht op jeugdigen: de stand van zaken. Een onderzoek naar de effectiviteit van in Nederland uitgevoerde preventieve programma's gericht op kinderen en jeugdigen*. In opdracht van de Interdepartementale Commissie Jeugd Onderzoek en de directie Jeugdbeleid van het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport. Utrecht: Trimbosinstituut.

Dit lijkt misschien abstracte wetenschappelijke theorie zonder praktische betekenis, maar dat is het niet. Als de situatie van deelnemers na het project beter is dan vóór het project, weten we niet zeker of dit door het project komt, of misschien door andere factoren, zoals veranderingen in de omgeving, algehele veranderingen bij de doelgroep of door bijvoorbeeld het selecteren van relatief kansrijke jongeren. In die gevallen kunnen we denken ‘dat het project werkt’, maar hebben we het (helemaal of een beetje) mis.

Andersom kan het ook gebeuren dat er géén verbeteringen bij de deelnemers optreden. Dan bestaat de neiging om de conclusie te trekken dat het project ‘niet werkt’. Ook dat kan onjuist zijn. Zonder het project zou de situatie van de deelnemers immers (meer) verslechterd of verbeterd kunnen zijn, door veranderingen in de omgeving of de doelgroep. Of is er bijvoorbeeld bewust of onbewust een al te moeilijke deelnemersgroep geselecteerd.

Meerwaarde van deze effectmeting

Zoals bij de meeste preventieprojecten kunnen we dit probleem moeilijk repareren. Zowel het uitvoeren van een nulmeting (hoe staan de jongeren er voor bij aanvang van het project?) als het samenstellen van een controlegroep (het volgen van risicojongeren die niet deelnamen aan VOS-project) is een gepasseerd station. Het is bovendien een kostbare vorm van onderzoek.

Dat betekent dat we op een verstandige manier roeien met de riemen die we hebben. Dat houdt in: we brengen de situatie vóór en na deelname aan het project in kaart en vergelijken deze situaties met elkaar. Dit doen we op basis van de informatie (dossiers van het reïntegratiebedrijf en politiestatistieken) en informanten die ons ter beschikking staan (deelnemers, begeleiders en werkgevers). Op basis daarvan kunnen we de *plausibiliteit* van een projecteffect onderzoeken. Het is mede aan de lezer (projectorganisator, raadslid en wethouder) om de plausibiliteit te beoordelen.

De effectmeting streeft naar plausibiliteit door met deelnemers en andere betrokkenen te zoeken naar argumenten die een projecteffect kunnen onderbouwen of ontkrachten. Daarnaast is, beperkt, informatie over vergelijkbare projecten geraadpleegd. Hiermee kan een beredeneerd en kwalitatief verantwoord oordeel over de projecten worden geveld.

1.4 Vraagstelling effectmeting

Zwaartepunt van het onderzoek

Het VOS-project combineert twee doelstellingen, die in beginsel beide evalueerbaar zijn: de effecten op de deelnemers en de effecten op een veilige omgeving. Gegeven een zekere beperking in de omvang in tijd en geld van het onderzoek heeft de evaluatie van de eerste doelstelling in de ogen van de opdrachtgever prioriteit. Deze prioriteitstelling komt tot uitdrukking in de aanpak van het onderzoek.

Onderzoeksvragen

Om de algemene vraagstelling van het onderzoek meer handen en voeten te geven, formuleren we de volgende hoofd- en deelvragen:

Hoofdvraag

Wat zijn de effecten van de VOS-projecten op:

- Het gedrag van de deelnemende jongeren.
- De objectieve en subjectieve veiligheid.

Inleidende vragen over de organisatie van het project

Voordat we de deelvragen over de effecten van de VOS-projecten in kaart brengen, is het nuttig om de opzet en de organisatie van het project te beschrijven. Eventuele effecten kunnen hier mogelijk mee in verband worden gebracht. De context is belangrijk voor de gebruikers van de evaluatie. Bovendien kunnen nieuwe initiatieven in andere gemeenten ervan leren.

We formuleren de volgende deelvragen:

1. Hoe zijn de VOS-projecten georganiseerd, opgezet en uitgevoerd?
2. Hoe zijn de projecten verlopen, naar werving en selectie, aantal deelnemers, uitval en uitstroom?
3. Wat zijn sterke en zwakke punten van de projecten?

Wanneer we inzicht hebben in de opzet, organisatie en uitvoering van het project kunnen we de deelvragen beantwoorden die voortkomen uit de hoofdvraag naar de effectiviteit van het project voor zover het de deelnemers en de omgevingsveiligheid betreft.

Deelvragen deelnemers

Bij het gedrag van de deelnemers richten we ons op de drie resultaatgebieden werk, school en negatieve politiecontacten (crimineel gedrag). Uiteraard worden aspecten op het gebied van wonen, sociale relaties (gezin en vriendenkring), financiële situatie/schulden of psychologi-

sche problemen meegenomen bij de interpretatie van de effecten op het gebied van werk, school en crimineel gedrag.

We formuleren de volgende deelvragen:

4. Welke activiteiten hebben de deelnemers uitgevoerd? Aan welke vormen van training en scholing hebben ze deelgenomen?
5. In hoeverre verschilt de positie op het gebied van werk en scholing van de VOS-deelnemers vóór instroom in het project van de positie van de deelnemers op deze gebieden na afronding van de deelname aan het project? In hoeverre is de arbeidsmarktpositie verbeterd? Welke opleidingen en beroepen bieden perspectief?
6. In hoeverre hebben de deelnemers na uitstroom politiecontacten in verband met het plegen van delicten? Voor welke delicten? Hoe verhouden de politiecontacten zich tot de situatie vóór instroom?
7. Wat is de kwalitatieve betekenis van deze resultaten? In welke mate kunnen deze resultaten worden toegerekend aan de VOS-projecten?

Deelvragen omgeving

Het begrip veiligheid heeft een subjectieve (ervaring, beleving) en een objectieve (aantallen delicten, overlastmeldingen) dimensie. We proberen beide in kaart te brengen. Opnieuw is de vraag in hoeverre eventuele veranderingen aan de projecten kunnen worden toegeschreven.

De deelvragen zijn:

8. Welke veranderingen in de objectieve veiligheid zijn er waarneembaar in de gebieden waar toezicht door veiligheidsteams wordt uitgeoefend?
9. Welke veranderingen in de subjectieve veiligheid zijn er waarneembaar in de gebieden waar toezicht door veiligheidsteams wordt uitgeoefend?
10. Wat is de kwalitatieve betekenis van deze resultaten? In welke mate kunnen deze resultaten worden toegerekend aan de deelname aan de VOS-projecten?

1.5 Aanpak effectmeting

Hoofdlijn

Het onderzoek heeft de volgende onderdelen:

- Documentstudie.
- Interviews met vertegenwoordigers van betrokken instellingen.
- Inventarisatie en analyse van gegevens uit statistieken en registraties van Concern voor Werk en Regiopolitie Flevoland.
- Interviews met ex-deelnemers aan de projecten.
- Interviews met personen in de omgeving van de projecten.

- Een rondetafelgesprek over de effectiviteit.

We lichten de onderdelen afzonderlijk toe.

Documentstudie

De documentstudie heeft de opzet, de organisatie en het verloop van het project in kaart gebracht. We gebruikten de subsidieaanvragen en de diverse tussenevaluaties. Daarnaast is schaarse documentatie over vergelijkbare initiatieven en projecten als referentiekader gebruikt.

Interviews met vertegenwoordigers van de betrokken instellingen

Er zijn twee face-to-face-interviews en vier telefonische interviews gehouden met projectorganisatoren en belangrijke samenwerkingspartners. De gesprekken met vertegenwoordigers van Concern voor Werk en Regiopolitie Flevoland gingen over de opzet, organisatie, voortgang en resultaten van de projecten. Met vertegenwoordigers van andere betrokken instellingen (met name de frequente verwijzers) is gepraat over de meerwaarde van de projecten en de samenwerking tussen de diverse instanties.⁴

Statistieken en registraties

We gebruikten statistieken en registraties van Concern voor Werk en de Regiopolitie Flevoland om kwantitatieve gegevens over deelname aan de projecten, achtergrondgegevens van deelnemers, effecten op deelnemers en effecten op de omgeving te verzamelen.⁵ De dossiers en het cliëntvolgsysteem van Concern voor Werk bevatten een aantal relevante gegevens, maar er waren ook beperkingen. De dossiers en het volgsysteem zijn veeleer voor andere doelen dan evaluatie aangelegd, zoals verantwoording aan financiers en begeleiding van deelnemers, en minder goed bruikbaar voor de beantwoording van alle vragen naar effecten.⁶

Daarnaast hebben we de politieregistratie (het bedrijfsprocessensysteem X-pol en het herkenningsdienstsysteem HKS) geraadpleegd om vast te stellen of deelnemers vóór en na het project met de politie in aanraking komen en zo ja, voor welke delicten. Op basis van de politieregistratie X-pol wordt tevens een beeld gevormd van ontwikkelingen in de (objectieve) veiligheidssituatie in Dronten en Lelystad.

⁴ Voor een lijst met gesprekspartners en een gespreksleidraad van deze gesprekken: zie bijlagen.

⁵ Voor het afleiden van de gegevens uit de registraties hebben we een beroep gedaan op medewerkers van de betreffende organisaties. De analyse is door RegioPlan uitgevoerd.

⁶ Dit verschijnsel komen we in veel projectevaluaties tegen, het VOS-project vormt hierop geen negatieve uitzondering, maar is een representant van de wijze waarop jeugdpreventieprojecten in Nederland worden opgezet en uitgevoerd.

Interviews met ex-deelnemers aan de projecten

Om de ervaringen van ex-deelnemers te inventariseren, effecten op scholing en arbeidsmarktpositie vast te stellen, self-reportgegevens over delicten te verzamelen en hun oordeel over de effectiviteit van de projecten te horen, hebben we gesproken met 29 van de 70 ex-deelnemers (41%; zie hoofdstuk 2); hiervan zijn 15 deelnemers face-to-face gesproken, 14 telefonisch.

Omdat we op zoek waren naar effecten na afloop van deelname aan het project, hebben we alleen met ex-deelnemers gesproken en niet met mensen die ten tijde van het onderzoek deelnamen aan het project. De gesprekken zijn gevoerd in de maanden maart en april van 2005. We benaderden de jongeren op basis van persoonsgegevens uit de projectregistratie. We hebben niet iedereen kunnen bereiken in verband met verhuizingen of andere omstandigheden.

Interviews met personen in de omgeving van de projecten

Om gegevens over de effecten van de projecten op de veiligheid te verzamelen hebben we een kwalitatieve telefonische inventarisatie bij een beperkt aantal sleutelpersonen gehouden, zoals jongerenwerkers, wijkagenten en winkeliers.⁷ We vroegen hen naar ontwikkelingen in de veiligheid en de invloed van het project daarop.

Rondetafelgesprek over de effectiviteit.

Om voorlopige resultaten te toetsen en aan te vullen organiseerden we een rondetafelgesprek met deelname van diverse informanten uit het onderzoek, uit de kring van zowel projectorganisatie als sleutelpersonen. Een belangrijk thema in het rondetafelgesprek was de relatie tussen projecten en effecten.

Onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden

Figuur 1.1 geeft aan hoe de diverse onderdelen van het onderzoek bijdroegen aan de beantwoording van de onderzoeksvragen.

⁷ Voor een lijst met gesprekspartners en een gespreksleidraad van deze gesprekken: zie bijlagen.

Figuur 1.1 Onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden

Onderzoeksvraag	Onderdeel/methode					
	Documentstudie	Interviews organisaties	Statistieken en registraties	Interviews deelnemers	Interviews sleutelpersonen	Rondetafel-gesprek
1. organisatie, opzet, uitvoering						
2. verloop projecten						
3. sterke en zwakke punten						
4. activiteiten deelnemers						
5. effecten arbeid en scholing						
6. effecten politiecontacten						
7. projecteffect deelnemers						
8. objectieve veiligheid						
9. subjectieve veiligheid						
10. projecteffect omgeving						

1.6 Opbouw van dit rapport

In dit rapport presenteren we de bevindingen van de geschetste effectmeting. Deze bevindingen zijn gebaseerd op de gevoerde gesprekken, de dossiers en registraties en/of op de door de gesprekspartners aangereikte documenten. Dit laat onverlet dat Regioplan Beleidsonderzoek verantwoordelijk is voor de weergegeven bevindingen, analyses en conclusies.

Het rapport kent de volgende opbouw:

In hoofdstuk 2 schetsen we in kort bestek de opzet van het project. Ook schenken we aandacht aan de achtergrondkenmerken van de deelnemers aan het project. Hoofdstuk 3 gaat dieper in op de organisatie en samenwerking tussen de verschillende partners binnen het project en de activiteiten die zijn uitgevoerd voor en door de jongeren. Hoofdstuk 4 bevat het antwoord op de vraag wat de resultaten zijn van de ex-deelnemers op het gebied van werk, scholing en het voorkomen van recidive. Het antwoord is gebaseerd op de geregistreerde gegevens van Concern voor Werk en Regiopolitie Flevoland. De deelnemers aan het project komen in hoofdstuk 5 aan het woord. In dit hoofdstuk dragen de 29 geïnterviewde deelnemers verklaringen aan voor de resultaten, zoals gepresenteerd in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 6 gaat in op de effecten van het project voor de omgevingsveiligheid.

In hoofdstuk 7 ten slotte beantwoorden we de twee hoofdvragen van dit onderzoek:

- Draagt het project bij aan het bevorderen van de arbeidsmarkt- en scholingsdeelname van de jongeren en aan het voorkomen van hernieuwd delictgedrag van jongeren?
- Draagt het project bij aan het verbeteren van de feitelijke en door burgers gepercipieerde veiligheidssituatie in beide gemeenten?

2 DOEL, OPZET, ORGANISATIE EN DEELNEMERS VOS-PROJECT

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de volgende onderwerpen:

- Doelstelling en beoogde resultaten.
- Opzet en organisatie van het project.
- Achtergronden van de deelnemers.

De eerste twee paragrafen zijn gebaseerd op de projectplannen en -evaluaties van de projectorganisatoren. De achtergronden van de deelnemers zijn ontleend aan de dossiers van Concern voor Werk en het analyseren van politiestatistieken.

2.2 Doel en beoogde resultaten

Doelstelling VOS-project

Het VOS-project heeft twee doelstellingen, gericht op daadwerkelijke effecten bij de deelnemende jongeren en op de (ervaren) veiligheid in Dronten en Lelystad:

- De deelname van jongeren leidt tot een gedragsverandering bij deze jongeren, tot uiting komend in het hebben van werk, het volgen van scholing en het niet-terugvallen in oude gedragspatronen na afloop van het VOS-traject (zoals het plegen van delicten of schooluitval).
- De toezichts- en hulpverlenende activiteiten van de veiligheidsteams voorkomen kleine criminaliteit en vergroten de veiligheid en het veiligheidsgevoel van burgers. Bovendien hebben de projecten een positieve invloed op de beeldvorming over jeugd en criminaliteit.

Beoogde resultaten van het project: instroom en uitstroom

Het project in Lelystad beoogde zestien deelnemers op jaarbasis te laten instromen, het project in Dronten acht. Beide gemeenten slagen hierin nagenoeg. Uitstroom moest plaatsvinden in de richting van reguliere onderwijsdeelname, regulier werk, en/of een toenmalig WIW-dienstverband.¹ Lelystad beoogde zestig procent van de jongeren succesvol te laten uitstromen naar werk en/of scholing, Dronten is er in de genoemde projectperiode van uitgegaan dat alle instromers het project voltooien met een positief resultaat op het gebied van werk

¹ Inmiddels bestaat de Wet Inschakeling Werkzoekenden niet meer. Gemeenten kunnen het ‘werkdeel’ van de Wet Werk en Bijstand (WWB) gebruiken voor gesubsidieerde arbeidsplaatsen.

en/of scholing.² In de plannen worden geen streefcijfers vermeld voor wat betreft het voorkomen van recidive.

2.3 Opzet van het project

Doorverwijzing deelnemers, selectie deelnemers

De potentiële deelnemers kunnen door diverse instanties (Regiopolitie Flevoland, het reïntegratiebedrijf Concern voor Werk, de gemeentelijke afdeling Sociale Zaken, de jeugdreclassering, het buurt- of jongerenwerk, Leerplichtzaken, het Openbaar Ministerie of jeugdhulpverleningsinstantie) worden aangemeld bij het project. Het is ook mogelijk dat zij zich zelf aanmelden.

Concern voor Werk en de teambegeleiders van de politie beslissen gezamenlijk over de toelating aan het project. Jongeren die niet aan het project mogen deelnemen, hebben te veel antecedenten, een gevangenisstraf in het vooruitzicht, zijn ooit veroordeeld tot een detentie van meer dan een half jaar, kampen met een verslavingsprobleem, hebben ernstige psychische problemen of ontbreekt het aan een vaste woon- of verblijfplaats.

Activiteiten deelnemers tijdens het project

Na toelating komen de deelnemers tegen minimumjeugdloon in dienst bij Concern voor Werk, met een proeftijd van twee maanden. De jongeren vormen veiligheidsteams, aangestuurd en begeleid door de politie. De werkweek beslaat 32 uur. Voor gemiddeld 18 uur per week voeren ze activiteiten uit in het kader van toezicht in de openbare ruimte, hulpverlening en ondersteuning van de politie. Daarnaast volgen ze training, lopen zij een oriënterende werkstage buiten het project (in de volgende hoofdstukken ook ‘externe stage’ genoemd), volgen ze scholing en nemen ze deel aan diverse activiteiten gericht op teamvorming en het verbeteren van de sociale vaardigheden. De mogelijkheid bestaat een officieel beveiligingsdiploma te behalen, het basisdiploma voor werknemers in de particuliere veiligheidsbranche.

Coördinatie project, begeleiding veiligheidsteams

De jongeren worden begeleid door de politie en door een consulent van Concern voor Werk. Concern voor Werk is verantwoordelijk voor de overall uitvoering van het project; de politie neemt het onderdeel veiligheidsteams voor haar rekening.

² Bronnen: Evaluatie VOS Dronten II (2002-2003), Plan VOS Dronten (2004-2006), Evaluatie VOS Lelystad (2001-2003), Plan VOS Lelystad (2003-2005).

2.4 Achtergrond van deelnemers aan het VOS-project

Tabel 2.1 presenteert de stand van zaken voor het VOS-project in beide gemeenten voor zo ver de deelnemers hun deelname hebben beëindigd of nog in het project zitten.

Tabel 2.1 Status van de deelnemers van het VOS-project in Dronten en Lelystad, peildatum maart 2005 (N=97)

	Dronten	Lelystad	Totaal
Deelnemer	13	14	27
Ex-deelnemer	28	42	70
Totaal	41	56	97

Bron: administratie Concern voor Werk.

Tabel 2.1 maakt duidelijk dat de deelname in Lelystad groter is dan in Dronten.³ De uitspraken in deze effectmeting richten zich overigens op de 70 ex-deelnemers, immers: alleen bij hen kunnen we uitspraken doen over de mogelijke bijdrage van het project aan hun, hopelijk verbeterde, situatie.⁴

In dit hoofdstuk staan echter alle 97 deelnemers centraal, zowel diegenen tijdens de onderzoeksperiode deelnemen (maart-april 2005) als diegene die vanaf 2000 hebben deelgenomen: hoe oud zijn de deelnemers, hoeveel meisjes nemen deel, wat is hun opleidingsniveau en cetera?

Tabel 2.2 geeft een eerste indruk van het profiel van de deelnemers.

Tabel 2.2 laat zien dat 61 deelnemers man zijn en 35 deelnemers vrouw. Verder blijkt dat iets meer dan de helft van de deelnemers 16 of 17 jaar is (55%) en dat de andere helft ouder is dan 18. Het project richtte zich oorspronkelijk op de 18-23 jarigen en bij uitzondering op de jongere jongens en meiden.⁵ In de loop der tijd is de instroom in de categorie 'jonger dan 18 jaar' groter geworden. De man/vrouwverhouding en leeftijdssamenstelling van de deelnemers in Dronten en Lelystad zijn vergelijkbaar.

³ In Dronten wordt een VOS-team gevormd door acht deelnemers. Vijf van de dertien huidige deelnemers zijn formeel uitgestroomd, maar worden nog als deelnemer geregistreerd vanwege de nazorg die wordt geboden.

⁴ Zie ook hoofdstuk 1.

⁵ Uit gesprekken met projectorganisatoren hebben we begrepen dat de problematiek van risicjongeren zich doorgaans eerder openbaart dan zij vooraf aannamen en de doelgroep zich 'verjongt'. Uit preventief oogpunt is het bovendien verstandig om eerder te interveniëren en de risicjongeren begeleiding te bieden.

Tabel 2.2 Achtergrondkenmerken van de deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad bij instroom in het project, uitgesplitst naar deelnemers en ex-deelnemers (N=97)

	Dronten		Lelystad		Totaal
	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	
Man	7	18	6	30	61
Vrouw	6	10	8	11	35
Totaal	13	28	14	41	96 ⁶
Jonger dan 18 jaar	6	18	5	23	52
18 jaar of ouder	7	10	8	19	44
Totaal	13	28	13	42	96
Aanmelding op eigen initiatief	1	5	1	16	23
Aanmelding via doorverwijzing	4	19	9	10	42
Aanmelding onbekend	8	4	4	16	32
Totaal	13	28	14	42	97
Alcohol of drugsgebruik bekend	0	3	1	4	8
Geen alcohol of drugsgebruik	4	9	4	16	33
Alcohol of drugsgebruik onbekend	9	16	9	22	56
Totaal	13	28	14	42	97
Hulpverleningsverleden bekend	3	8	5	16	32
Geen hulpverleningsverleden	2	5	1	7	15
Hulpverleningsverleden onbekend	8	15	8	19	50
Totaal	13	28	14	42	97

Bron: administratie Concern voor Werk.

Verder blijkt dat 43 procent van de deelnemers via een officiële doorverwijzing in het project is beland. Opmerkelijk is het hoge aandeel deelnemers waarvan niet bekend is op welke wijze zij bij het project zijn aangemeld (33%). Ook bij twee andere relevante aanmeldingsgegevens, namelijk alcohol- en/of drugsgebruik en het achter de rug hebben van een hulpverleningsverleden, bieden de dossiers weinig houvast: van ruim de helft van de deelnemers zijn gegevens geregistreerd op deze aspecten.⁷

In tabel 2.3 vatten we de opleidingsgegevens van de deelnemers in beide gemeenten samen:

⁶ Wanneer het totaal in een tabel niet gelijk is aan het aantal genoemde deelnemers in de kop van een tabel, dan betekent dit dat het betreffende gegeven niet voor alle deelnemers is geregistreerd. In dit geval is het geslacht van een deelnemer niet geregistreerd.

⁷ Het is vanzelfsprekend mogelijk dat begeleiders van deze deelnemers wel beschikten over deze informatie.

Tabel 2.3 Opleidingsgegevens van de deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad bij instroom in het project, uitgesplitst naar deelnemers en ex-deelnemers (N=97)

	Dronten		Lelystad		Totaal
	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	
Leerplichtig bij instroom	2	5	2	1	10
Deels leerplichtig bij instroom	6	10	3	14	33
Niet leerplichtig bij instroom	3	11	8	25	47
Leerplichtig onbekend	2	2	1	2	7
Totaal	13	28	14	42	97
Afgeronde opleiding	1	8	4	7	20
Geen afgeronde opleiding	6	15	4	26	51
Opleiding onbekend	6	5	6	9	26
Totaal	13	28	14	42	97
VMBO	5	21	5	25	56
HAVO	1	0	1	3	5
SO/VSO	1	0	1	7	9
MBO	0	1	0	3	4
Onbekend	6	6	7	4	23
Totaal	13	28	14	42	97

Bron: administratie Concern voor Werk.

De tabel maakt duidelijk het aandeel niet-leerplichtigen in Lelystad hoger is (58% van de Lelystadse deelnemers) dan in Dronten (34% van de Drontense deelnemers). Verder valt het hoge aandeel deelnemers op dat geen opleiding heeft afgerond (53%) voorafgaand aan het VOS-project en het lage opleidingsniveau: tweederde deel heeft op het VMBO gezeten of vormen van speciaal onderwijs genoten. Op deze twee aspecten zijn geen verschillen zichtbaar tussen deelnemers uit de gemeente Dronten en deelnemers uit de gemeente Lelystad.

In tabel 2.4 geven we weer welke arbeidsmarktervaring van de deelnemers uit de dossiers valt op te maken.

Tabel 2.4 laat zien dat de meeste deelnemers (73%) korter dan een jaar werkloos zijn. Langdurige werkloosheid komt weinig voor. Verder is duidelijk dat de meerderheid (enige) werkervaring heeft opgebouwd (67%); over het algemeen betreft dit kortdurende dienstverbanden, bijbaantjes en dergelijke. In hoofdstuk 5 gaan we hierop verder in.

Tabel 2.4 Arbeidsmarktgegevens van de deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad bij instroom in het project, uitgesplitst naar deelnemers en ex-deelnemers (N=97)

	Dronten		Lelystad		Totaal
	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	
Korter dan een jaar werkloos	11	19	7	34	71
Langer dan een jaar werkloos	0	7	0	4	11
Werkloosheidsduur onbekend	2	2	7	4	15
Totaal	13	28	14	42	97
Werkervaring voor instroom	4	20	6	35	65
Geen werkervaring	1	0	0	1	2
Werkervaring onbekend	8	8	8	6	30
Totaal	13	28	14	42	97

Bron: administratie Concern voor Werk

Tabel 2.5 is gebaseerd op gegevens van de politie (HKS en X-pol)⁸ en representeert de contacten van deelnemers met politie en justitie, voorafgaand aan het project. Dit contact met politie en justitie betreft vastgestelde en bewezen incidenten. Niet altijd hoeft een feitelijke veroordeling hebben plaatsgevonden. Wel moet worden gezegd: als iemand *niet* voorkomt in de politieregistratie, dan wil dat niet zeggen dat hij niets op zijn kerfstok heeft.⁹

Tabel 2.5 Justitiegegevens van de deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad bij instroom in het project, uitgesplitst naar deelnemers en ex-deelnemers (N=97)

	Dronten		Lelystad		Totaal
	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	<i>Deel-nemer</i>	<i>Ex-deelnemer</i>	
Politie en justitiecontacten bekend	8	17	7	30	62
Geen politie en justitiecontacten	5	11	7	12	35
Totaal	13	28	14	42	97
Geen contacten bekend	5	11	7	12	35
Een tot vier bekende contacten	6	14	4	21	45
Vijf of meer bekende contacten	2	3	3	9	17
Totaal	13	28	14	42	97

Bron: registratie Regiopolitie Flevoland.

Wat tabel 2.5 laat zien is dat 63 procent van de deelnemers bekend is bij politie en/of justitie. Van deze 62 deelnemers heeft een klein deel (17 deelnemers) meer dan vijf bekende contacten. Ten slotte: er is *geen* verschil tussen Lelystad en Dronten waarneembaar: in Lelystad en Dronten is een ongeveer even groot aandeel van de deelnemers bekend bij de politie als pleger van delicten.

⁸ Voor een verantwoording: zie bijlagen.

⁹ Een enkele deelnemer laat in onze interviews weten delicten te hebben begaan die bij de politie niet bekend zijn.

2.5 Samenvatting

Het project Veilig op straat (VOS) heeft twee doelstellingen:

- Het realiseren van een gedragsverandering bij jongeren, resulterend in deelname aan werk en/of scholing en in het niet meer recidiveren in crimineel opzicht.
- Het voorkomen van kleine criminaliteit en de veiligheid en het veiligheidsgevoel van burgers te vergroten.

Het project wordt georganiseerd en uitgevoerd door Concern voor Werk en de Regiopolitie Flevoland. Deelnemers aan het project kunnen door diverse instanties worden aangemeld, maar kunnen zichzelf ook aanmelden zonder tussenkomst van een verwijzende instantie. De deelnemers zijn in dienst van Concern voor Werk en vormen een veiligheidsteam dat wordt aangestuurd door de politie. Ze houden toezicht op straat. Daarnaast kunnen ze een stage lopen buiten het project (externe stage) en nemen ze deel aan een scala aan scholings- en trainingsactiviteiten (zie ook hoofdstuk 3).

Het project is er in geslaagd de beoogde instroom van deelnemers te bewerkstelligen (8 deelnemers per jaar in Dronten, 16 in Lelystad).¹⁰ De geregistreerde achtergrondkenmerken van de deelnemers laten zien dat het VOS-project de jongeren weet te bereiken die het wil bereiken, zij het dat de groep deelnemers vooral jonger is dan oorspronkelijk werd beoogd. Verder bestaat een behoorlijk aandeel van de deelnemers uit meisjes. Het profiel van de deelnemers laat zich als volgt kenschetsen:

- De meerderheid is man (63%), een flinke minderheid is vrouw (37%).
- Ruim de helft is bij aanvang van de deelname 16 of 17 jaar oud (55%), de rest is ouder.
- De helft van de jongeren heeft na de basisschool geen vervolgdiploma behaald (53%).
- Het opleidingsniveau is laag (meestal VMBO, 67%) en de jongeren beschikken niet over een 'startkwalificatie' voor de arbeidsmarkt.
- Alle deelnemers zijn werkloos (dit is een selectie criterium), driekwart van de deelnemers is korter dan een jaar werkloos.
- De werkervaring beperkt zich tot bijbaantjes en kortdurende dienstverbanden.
- De deelnemers in Lelystad verschillen nauwelijks van de deelnemers in Dronten voor wat betreft de door Concern voor Werk en Regiopolitie Flevoland geregistreerde achtergrondkenmerken;
- Van veel relevante gegevens ontbreekt informatie in de dossiers: dit betreft vooral informatie over de wijze van aanmelding, alcohol- en drugsgebruik en het eventuele hulpverleningsverleden.

¹⁰ Dat de beoogde uitstroom niet wordt gerealiseerd blijkt in hoofdstuk 4.

3 INHOUD VOS-PROJECT

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de inhoud van het VOS-project. Wij maken daarbij gebruik van de projectplannen van de gemeenten Dronten en Lelystad. Daarnaast zijn de bevindingen in dit hoofdstuk gestoeld op informatie verkregen uit interviews met sleutelfiguren, zoals de projectconsulent van Concern voor Werk en de projectleider bij de Regiopolitie Flevoland.

Naast de inhoud van het project volgens de projectplannen en de sleutelfiguren, komen ex-deelnemers van het project aan het woord over de inhoud en het verloop. Het gaat om 29 jongeren die reeds zijn uitgestroomd uit het project die ten behoeve van deze effectmeting zijn geïnterviewd.

In paragraaf 3.2 wordt de inhoud van het VOS-project beschreven aan de hand van de projectplannen en de informatie die de sleutelfiguren hebben verstrekt. In paragraaf 3.3 komen de geïnterviewde jongeren aan het woord over de inhoud van het project. Het hoofdstuk sluit af met een samenvatting en conclusies (paragraaf 3.4).

3.2 De inhoud van het VOS-project: projectplannen en sleutelfiguren

3.2.1 Aanmelding en intake

Volgens de projectbeschrijving kunnen de jongeren worden aangemeld voor het VOS-project door de politie/wijkagent, Concern voor Werk, de afdeling Sociale Zaken van de gemeente, (Jeugd)reclassering, buurt- en welzijnswerk, leerplichtzaken, scholen, het OM of door jeugdhulpverleningsinstanties. Daarnaast kunnen de jongeren zichzelf aanmelden.

Zowel in Dronten als in Lelystad vinden, voordat een jongere wordt aangenomen bij het project, twee intakegesprekken plaats. Het eerste intakegesprek doet Concern voor Werk in samenwerking met de projectleider van de politie. Het tweede gesprek doen de teambegeleiders van de politie.

In het eerste intakegesprek wordt de jongere geïnformeerd over het project (inhoud, rechtspositie, salaris, et cetera). Ook wordt de achtergrondsituatie van de jongere bekeken op de volgende gebieden:

- Politiecontacten (de jongere mag niet te diep in het criminele circuit zitten).
- Werksituatie (de jongere moet als fase 3 of 4 staan ingeschreven bij het CWI en moest arbeidsrechtelijk onder de WIW¹ kunnen vallen).
- Schoolsituatie (de jongere mag niet op school zitten. Jongeren onder de 17 jaar moeten een leerplichtonthefing krijgen).

Tijdens het tweede intakegesprek maakt de jongere voor het eerst kennis met de beide teambegeleiders van de politie. De contactpersoon van Concern voor Werk is ook bij het tweede gesprek aanwezig. In dit gesprek komt het eventuele criminele verleden van de jongere meer diepgaand aan bod op basis waarvan de politie beslist of de jongere al dan niet mee kan doen. De aard en de ernst van het eventuele criminele verleden wordt echter niet gedocumenteerd vanwege de privacy van de kandidaat. Ook staat in dit gesprek centraal of de kandidaat bereid en gemotiveerd is om zijn of haar leven te veranderen en wordt bekeken of hij of zij in het team past.

Beide intakegesprekken worden teruggekoppeld in het werkoverleg van Concern voor Werk en de politie. Bij twijfel over de instroom van een kandidaat, vindt terugkoppeling plaats naar de gemeente.

Volgens de projectorganisatoren zijn bij de intake twee aandachtspunten van belang. Het eerste is de ouder(s) van de kandidaat. Het tweede is het gebruik van (soft)drugs. Er wordt naar gestreefd de ouder(s) te betrekken bij de intakegesprekken. Het project heeft namelijk een grotere kans van slagen als ook de ouder(s) gemotiveerd zijn voor het project. Daarnaast is gedurende het verloop van het project gebleken dat het gebruik van (soft)drugs het succesvol doorlopen van het project belemmert. Bij de intake wordt daarom streng gelet op het gebruik van (soft)drugs. Bij twijfel over gebruik, gaat de kandidaat eerst twee tot drie maanden in traject bij het CAD. Daarna kan hij/zij opnieuw in aanmerking komen voor het project.

Als een jongere deel gaat nemen, komt hij in dienst bij Concern voor Werk en krijgt, met behoud van uitkering, een proeftijd van twee maanden. Wanneer hij de proeftijd doorstaat, krijgt hij een contract in het kader van de door de gemeente gesubsidieerde arbeid (tot 2004: WIW-dienstverband) en met terugwerkende kracht loon uitbetaald. Een kracht van het project is dat de jongeren vrij direct na aanmelding kunnen starten met het VOS-project. De eerste administratieve vereisten om deel te kunnen nemen, zoals een bewijs van inschrijving bij het CWI en het hebben van een geldig legitimatiebewijs, worden binnen een week geverifieerd en/of geregeld door Concern voor Werk. De overige administratieve handelingen, zoals

¹ Inmiddels bestaat de Wet Inschakeling Werkzoekenden niet meer. Gemeenten kunnen het 'werkdeel' van de Wet Werk en Bijstand (WWB) gebruiken voor gesubsidieerde arbeidsplaatsen.

het opstellen van een contract, worden afgehandeld tijdens de proeftijd zodat dit niet vertragend werkt.

De jongeren doen mee op basis van vrijwilligheid. Het zwaartepunt van de instroom ligt volgens het projectplan bij jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Uitloop naar beneden en boven is mogelijk zodat in de praktijk jongeren meedoen van 16 tot 27 jaar.

De sleutelfiguren geven aan dat het salaris van de jongeren een succesfactor van het project is. Het motiveert de jongeren, het geeft hen zelfvertrouwen en het draagt bij aan het feit dat de jongeren het project serieus nemen. Daarnaast is, zoals eerder gezegd, het feit dat de jongeren al een week na aanmelding kan starten met het project een succesfactor.

3.2.2 Begeleiding door Concern voor Werk en de teambegeleiders van de politie

Het VOS-project bestaat uit het werken in veiligheidsteams (zie paragraaf 3.2.3) en uit scholing en training (zie paragraaf 3.2.4). Tijdens het project worden zowel de deelnemers in Dronten als de deelnemers in Lelystad gedurende de gehele projectperiode (per deelnemer ongeveer 9 tot 12 maanden) begeleid door de projectconsulent van Concern voor Werk en door de teambegeleiders van de politie.

Om de begeleiding van de deelnemers goed te laten verlopen, vindt wekelijks teamoverleg plaats onder leiding van de projectleider van de politie over de voortgang van het project van individuele deelnemers. Bij dit overleg zijn, naast de projectleider, de teambegeleiders van de politie en de projectconsulent van Concern voor Werk aanwezig.

Begeleiding door Concern voor Werk

De begeleiding die beide partijen bieden, verschilt van elkaar. Zo is de begeleiding van Concern voor Werk organisatorisch van aard. Het reïntegratiebedrijf komt vooral in beeld bij de intake, het zoeken naar een externe stageplaats en bij de uitstroom uit het project. Daarnaast heeft Concern voor Werk een rol als een deelnemer niet goed functioneert in het project. De projectconsulent zal in die situatie sanctioneringsgesprekken of einde-dienstverbandgesprekken voeren. De projectconsulent van Concern voor Werk is tevens de sluis naar vervolgvoorzieningen, trainingen en scholing en de vraagbaak voor alle niet-vaktechnisch gerichte vragen en problemen, zowel in de richting van financiën, arbeid als in de sfeer van hulp (problemen rond woonruimte, schulden en relaties). Via de projectconsulent kan zonodig andere zorg of hulp worden ingeschakeld om voortijdige uitval te voorkomen. Tevens worden onder verantwoordelijkheid van de projectconsulent en in samenwerking met de teambegeleiders regelmatig begeleidingsgesprekken gevoerd met de deelnemers. In deze gesprekken wordt de voortgang van het traject besproken en de trajectafspraken (zoals voor elke deelnemer opge-

steld bij de start van het project) gecontroleerd, bijgesteld en/of aangevuld. Ook vindt periodiek een functioneringsgesprek plaats tussen de projectconsulent en de deelnemer waarvan een verslag wordt gemaakt.

Begeleiding door de teambegeleiders van de politie

De begeleiding van de teambegeleiders van de politie is in tegenstelling tot de begeleiding van Concern voor Werk, dagelijks van aard. Zowel het project in Dronten als het project in Lelystad werkt met twee teambegeleiders van de politie die de jongeren dagelijks en intensief begeleiden. De begeleiders worden daarbij actief ondersteund door de projectleider van de Regiopolitie Flevoland. Door middel van het groepsproces in de veiligheidsteams en de dagelijkse interventie van de teambegeleiders kunnen de jongeren in contact worden gebracht met andere rol- en gedragpatronen en hun gedrag naar aanleiding daarvan aanpassen. Waar Dronten meer een dorpskarakter heeft en Lelystad meer de grote stedenproblematiek kent, verschilt de sfeer rond de begeleiding. Een geïnterviewde sleutelfiguur vergelijkt de locatie van het project in Dronten met een gezellige huiskamer en de begeleiders met een vader- en moederfiguur. In Lelystad daarentegen is de begeleiding strakker en strenger. De achtergrond van de jongeren is volgens deze sleutelfiguur ook problematischer waardoor de strengere begeleiding nodig is.

De sleutelfiguren omschrijven de intensieve en persoonlijke begeleiding van de deelnemers door met name de teambegeleiders als een succesfactor van het project. De teambegeleiders geven de jongeren een positieve ervaring mee, een andere kijk op het leven en de maatschappij en dragen bij aan het ontwikkelen van een positief zelfbeeld van de jongeren.

3.2.3 Invulling taken veiligheidsteams

Per deelnemer duurt het VOS-project negen tot twaalf maanden, dat geldt zowel voor Dronten als voor Lelystad. Wekelijks nemen de jongeren 32 uur deel aan het project. De jongeren kunnen binnen de veiligheidsteams in zes tot negen maanden opklimmen van toezichthouder naar toezichthouder 2e klas en vervolgens naar toezichthouder 1e klas. De status en verantwoordelijkheden binnen de groep zijn daarmee verbonden.

De veiligheidsteams ‘Veilig Op Straat’, worden gevormd door de jongeren en de teambegeleiders van de politie. De teams voeren toezichthoudende taken uit in de openbare ruimte, winkelcentra, uitgaansgelegenheden, recreatiegebieden, industrieterreinen en bij evenementen. Zij dienen tevens als vraagbaak voor het winkelend publiek, spreken mensen aan op overlast en proberen kleine criminaliteit te voorkomen. Ook helpen zij bij het ontruimen van weedplantages. De jongeren in de veiligheidsteams staan in verbinding met de politie door

middel van een portofoon en worden steeds ondersteund door de teambegeleiders van de politie. De jongeren zijn duidelijk herkenbaar als toezichthouder aan hun rode jack, waardoor het project in de volksmond ook wel ‘de rode jasjes’ wordt genoemd.

De sleutelfiguren omschrijven het werken in de veiligheidsteams als succesfactor. Het geeft de jongeren status en daarmee zelfvertrouwen. Daarnaast geeft het werken met de politie de jongeren een bepaalde spanning waardoor het project hen blijft boeien. Tot slot brengt het werk in de veiligheidsteams de jongeren in contact met de maatschappij.

3.2.4 Scholing en training

Naast het surveilleren in de veiligheidsteams krijgen de jongeren zowel in Dronten als in Lelystad scholing en training aangeboden. Bij de scholing en training ligt de nadruk in de eerste plaats op het bijsturen van gedrag, omgangsvormen, sociale vaardigheden, werkhouding en normen en waarden. De scholing en training bestaat uit de volgende onderdelen.

- De teambegeleiders trainen de deelnemers in het gebruik van portofoons. Ook leren zij de jongeren over de wetgeving en politiebevoegdheden, lokale omstandigheden en sociale vaardigheden zoals houding en gedrag in relatie tot de toezichthoudende taken die worden uitgevoerd.
- Naast de trainingen door de teambegeleiders worden, in overleg met de projectconsulent van Concern voor Werk, activiteiten georganiseerd gericht op sociaal en maatschappelijk terrein. Het gaat om het ontwikkelen van sociale vaardigheden, maatschappelijke oriëntatie, voeding en gezondheid, oriëntatie op vormen van vrijetijdsbesteding, agressieregulering, sollicitatietrainingen en waar nodig basiseducatie (rekenen en Nederlandse taal). De activiteiten worden groepsgericht georganiseerd. Waar nodig worden de lessen gegeven door een externe organisatie.
- Een belangrijk onderdeel met betrekking tot het groepsgebeuren is de wekelijkse sportactiviteit. Naast de lichamelijke inspanning gaat het hierbij om de groepsvorming en het bevorderen van saamhorigheid.
- Ook worden de jongeren in groepsverband getraind in vaardigheden op het gebied van EHBO. Voor het geven van de les wordt een beroep gedaan op een externe organisatie.
- Tot slot krijgen de jongeren de mogelijkheid geboden om een beroepsvoorbereidende opleiding te volgen. Het gaat om de vakopleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker (ABM).

3.2.5 Externe stage

Naast het werken in de veiligheidsteams krijgen de jongeren de mogelijkheid extern stage te lopen. Het doel van de externe stage is, evenals het werk in de veiligheidsteams, om de jongeren in het arbeidsritme te brengen en perspectief te bieden op een reguliere baan. Voordat de jongeren met de stage starten, hebben zij al een bepaalde bagage door de scholing en training tijdens deelname aan het project. De geleerde vaardigheden, met name op het gebied van sociale vaardigheden en werkhouding, zijn in de veiligheidsteams in de praktijk getoetst en geleerd. Niet iedere jongere is op hetzelfde tijdstip toe aan de stage maar in het algemeen start de stage ongeveer zes maanden na instroom in het project. Vooral op basis van het functioneren in de veiligheidsteams worden de capaciteiten van de jongeren zichtbaar en wordt duidelijk of hij of zij al toe is aan een stage.

Het VOS-project werkt ten behoeve van de stage samen met een aantal vaste bedrijven. Het gaat hierbij ondermeer om een beveiligingsbedrijf (waar jongeren die de opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker volgen de kans krijgen het praktijkgedeelte van het diploma te halen), een stadswachtenorganisatie en parkeerbeheer. De jongeren worden door het bedrijf waar stage wordt gelopen, begeleid. De stage duurt gemiddeld drie tot zes maanden. Resultaten van de stage worden door de begeleiders op locatie teruggekoppeld aan Concern voor Werk.

3.2.6 Uitval, doorstroom en nazorg

In de projectplannen is opgenomen dat bij uitstromen, ook als het gaat om uitstroom door ontslag, nazorg wordt geboden door de projectconsulent van Concern voor Werk en door de teambegeleiders ter ondersteuning van de doorstroom naar scholing of werk. De jongere krijgt bij het verlaten van het project een exitgesprek met de projectconsulent van Concern voor Werk en de teambegeleider van de politie. In dit gesprek wordt aangegeven wat de jongere van de teamleiding kan verwachten na het verlaten van het project met betrekking tot de begeleiding naar de arbeidsmarkt.

Als de jongere na afloop van het project vanwege een crimineel verleden belemmeringen ondervindt bij zijn toetreding op de arbeidsmarkt, maakt de teamleiding aan potentiële werkgevers duidelijk dat de jongere door succesvolle deelname aan het VOS-project een positieve ontwikkeling heeft doorgemaakt. De jongeren verdwijnen weliswaar niet uit de politieregistraties maar kunnen, bij succesvolle deelname aan het project, een positieve referentie overleggen.

3.2.7 Samenwerking met de ketenpartners

De samenwerkingspartners van het project (gemeenten Dronten en Lelystad, Regiopolitie Flevoland, Concern voor Werk en overige betrokken instellingen) hebben zitting in twee stuurgroepen (1 in Dronten en 1 in Lelystad). De samenwerking tussen de partners wordt omschreven als ‘goed’ en ‘positief’. De stuurgroep overlegt geregeld over de grote lijnen binnen het project en over individuele deelnemers. De motivatie van de partners is groot. Daarnaast is er ook sprake van samenwerking met het CWI, de Sociale Dienst, het Openbaar Ministerie Zwolle, scholen voor speciaal voortgezet onderwijs, welzijnsinstellingen, hulpverleningsinstellingen et cetera.

3.3 De inhoud van het VOS-project: geïnterviewde ex-deelnemers

In paragraaf 3.2 is de inhoud van het VOS-project beschreven zoals weergegeven in de projectplannen en zoals verteld door de sleutelfiguren. In deze paragraaf brengen we de inhoud van het project in kaart volgens de 29 geïnterviewde jongeren.

3.3.1 Aanmelding en intake

Hoewel de aanmelding van de jongeren volgens de projectplannen en de sleutelfiguren met name verloopt via welzijns- en hulpverlenende organisaties en via gemeentelijke en provinciale instellingen geven de geïnterviewde jongeren aan dat zij zich vooral zelf hebben aangemeld voor het project. Zie voor een overzicht tabel 3.1.

Tabel 3.1 Aanmelding VOS-project in Dronten en Lelystad volgens de geïnterviewde jongeren in absolute aantallen (N=29)

	Dronten	Lelystad	Totaal
Zelfmelding	5	12	17
Door docent/begeleider opleiding	-	3	3
Door politie/wijkagent	3	-	3
Door contactpersoon CvW	2	1	3
Door contactpersoon welzijnswerk	-	1	1
Door leerplichtambtenaar	1	-	1
Weet niet meer	1	-	1
Totaal	12	17	29

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

Met betrekking tot de zelfmelding vertellen veel deelnemers dat vrienden of familie van hen al bij het VOS-project zaten waardoor ze van het project op de hoogte waren. Daarnaast wisten de jongeren via brochures van het project.

3.3.2 Begeleiding door Concern voor Werk en de teambegeleiders van de politie

Begeleiding door de teambegeleider van de politie

De dagelijkse en intensieve begeleiding door de teambegeleiders van de politie vindt zijn weerslag in het oordeel van de jongeren over deze begeleiding. De meeste geïnterviewde jongeren zijn (zeer) tevreden over de dagelijkse begeleiding van de teambegeleiders. Tabel 3.2 laat dit zien.

Tabel 3.2 Oordeel over de teambegeleiding van de jongeren in de veiligheidsteams in Dronten en Lelystad in absolute aantallen (N=29)

Over politiebegeleiding	Dronten	Lelystad	Totaal
Tevreden	11	10	21
Neutraal	1	1	2
Ontevreden	-	2	2
Tevredenheid wisselt per begeleider	-	4	4
Totaal	12	17	29

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

Met name de jongeren die in Dronten deel namen aan het project zijn tevreden over de dagelijkse begeleiding door de politie. Zij geven het volgende aan:

- De begeleiders luisterden naar je en zetten zich persoonlijk voor je in.
- De begeleiders waren zeer betrokken.
- De begeleiders leerden de jongeren omgangsvormen.
- De begeleiders beoordeelden de jongeren rechtvaardig en niet te snel.

Ook de meerderheid van de jongeren in Lelystad heeft een positieve ervaring met betrekking tot de teambegeleiding, al is hun oordeel meer verdeeld dan het oordeel van de jongeren in Dronten. De jongeren in Lelystad zijn vaker uitgesproken tevreden over de begeleiding of juist uitgesproken ontevreden. Ook ervoeren een aantal jongeren in Lelystad dat de kwaliteit van de begeleiding verschilde per teambegeleider. De jongeren plaatsen de volgende opmerkingen bij de begeleiding:

- De begeleiding was soms te makkelijk. Zij lieten je alleen surveilleren en hadden daarvoor geen controle op de jongeren. Ook werd er niets gezegd als iemand blowde.
- De begeleiding bewaarde geen afstand en bemoeide zich teveel met je privé-leven. “Een begeleider wilde vriendin met je worden.”

- Na een incident, ging het niet meer goed tussen de jongere en de begeleiding. De begeleiding ging de jongere wantrouwen waardoor hij geen contact meer met ze had.
- Voor een goede begeleiding moet het 'klikken' tussen de teambegeleider en de deelnemer.

Begeleiding door Concern voor Werk

Hoewel een ruime meerderheid van de jongeren tevreden is over de begeleiding van Concern voor Werk, zijn zij hierover minder enthousiast dan over de begeleiding van de teambegeleiders van de politie (zie tabel 3.3). Deze bevinding moet echter afgezet worden tegen het feit dat de begeleiding van Concern voor Werk, zoals beschreven in paragraaf 3.2.2, anders van aard is (namelijk minder intensief en meer organisatorisch) dan de dagelijkse begeleiding van de teambegeleiders.

Tabel 3.3 Oordeel over de begeleiding door Concern voor Werk volgens de geïnterviewde jongeren in Dronten en Lelystad in absolute aantallen (N=29)

Over begeleiding CvW	Dronten	Lelystad	Totaal
Tevreden	8	4	12
Ontevreden	1	6	7
Weinig tot geen contact met CvW	2	7	9
Onbekend	1	-	1
Totaal	12	17	29

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

Een aanzienlijk deel van de jongeren geeft aan nauwelijks contact te hebben gehad met Concern voor Werk. Daarnaast is de belangrijkste kritiek van de jongeren op Concern voor Werk dat er veel werd beloofd maar weinig werd nagekomen.

“De consultant bij Concern voor Werk beloofde veel maar kwam dat niet na. Toen ik stopte met het project heb ik nooit meer iets van ze gehoord, ondanks de beloften.”

Uit de tabel blijkt tevens dat de jongeren in Dronten opnieuw meer tevreden zijn over de begeleiding dan de jongeren in Lelystad.

3.3.3 Invulling taken veiligheidsteams

De jongeren bevestigen de omschreven taken door de veiligheidsteams zoals weergegeven in de projectplannen. “Wij waren de ogen en oren van de politie”, vatten zij de taken samen. Een aantal jongeren heeft een oordeel over de taken van de veiligheidsteams gegeven. In het onderstaande volgt daarvan een overzicht.

- De taken van de veiligheidsteams waren (erg) leuk om te doen (6 jongeren geven dit aan).
- In de veiligheidsteams deden we nuttige dingen (1 jongere geeft dit aan).
- De bijdrage van de jongeren aan het werk van de politie werd ervaren als beperkt. Bij het surveilleren in veiligheidsteams hadden zij geen enkele bevoegdheid. Dat veroorzaakte het gevoel gewoon burger te zijn in een rood jasje (1 jongere geeft dit aan).
- De taken van de veiligheidsteams stelde niet veel voor. Een beetje rondhangen op straat, net zoals de jongeren in hun vrije tijd doen (1 jongere geeft dit aan).

3.3.4 Scholing en training

De meeste jongeren vertellen dat zij scholing/training hebben gehad tijdens het project. De lessen die door de jongeren worden genoemd, komen voor een groot deel overeen met de scholing zoals aangegeven in de projectplannen. Wanneer lessen niet worden genoemd (zoals het leren omgaan met de portofoons, sollicitatietraining en oriëntatie op vormen van vrijetijdsbesteding) wil dit niet zeggen dat de jongeren deze lessen daadwerkelijk niet hebben gekregen.

Een aantal jongeren (5 jongeren) geeft aan alleen de opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker gevolgd te hebben en daarnaast geen aanvullende scholing te hebben genoten. In totaal hebben elf geïnterviewde jongeren (al dan niet naast de reguliere scholing) de opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker gevolgd. Zie voor een overzicht tabel 3.4.

Tabel 3.4 Overzicht van genoten scholing/training volgens de geïnterviewde jongeren in Dronten en Lelystad in absolute aantallen (N=29)

	Dronten	Lelystad	Totaal
Scholing/training	8	13	21
Geen scholing/training	-	2	2
Alleen de opleiding beveiliging (ABM)	3	2	5
Onbekend	1	-	1
Totaal	12	17	29

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

In het onderstaande volgt een overzicht van de aangeboden lessen die door de geïnterviewde jongeren zijn genoemd.

- Sporten
- Survivaltraining
- EHBO-lessen
- Computerles
- Nederlands

- Rekenen
- Beveiliging en eigendommen
- Wetgeving en politiebevoegdheden
- Sociale vaardigheden
- Agressietraining
- Teamvorming
- Maatschappij en cultuurles
- Informatie over alcohol en drugs

De meeste jongeren vonden de lessen leuk en leerzaam terwijl een aantal jongeren de scholing/training niet zoveel voor vond stellen (“het was een soort kleuterwerk”). Daarnaast was de scholing in sommige gevallen niet continu (“in het begin heb ik wel scholing gehad. Later hield dat op”) bijvoorbeeld wegens uitval van een docent door ziekte. Over de sportactiviteit zijn bijna alle jongeren heel enthousiast. Het was intensief en leuk om te doen en droeg bij aan de teambuilding.

3.3.5 Externe stage volgens de geïnterviewde jongeren

De helft van de geïnterviewde jongeren geeft aan extern stage te hebben gelopen tijdens het project terwijl de andere helft aangeeft dat niet te hebben gedaan.

Tabel 3.5 Overzicht van de jongeren die wel en geen stage hebben gelopen in Dronten en Lelystad in absolute aantallen (N=29)

Stage gelopen	Dronten	Lelystad	Totaal
Ja	5	9	14
Nee	7	8	15
Totaal	12	17	29

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

De tabel maakt duidelijk dat relatief meer jongeren in Lelystad stage hebben gelopen. Belangrijke redenen om geen stage te lopen waren met name vroegtijdig ontslag uit het project of vroegtijdige uitstroom naar werk. Eén jongere vertelt dat haar stageplaats niet geregeld is door Concern voor Werk. De meeste jongeren (7 jongeren) liepen stage in de beveiliging. In het onderstaande volgt een overzicht van de bedrijven waar de jongere stage liepen.

- Beveiligingsbedrijf
- Parkeerbeheer
- Op een school, als conciërge
- Autodemontagebedrijf

- Kringloopwinkel
- Kledingwinkel
- Bedrijf dat parket legt
- Bouwbedrijf

3.3.6 Uitval, doorstroom en nazorg volgens de geïnterviewde jongeren

De ervaring van de geïnterviewde jongeren met betrekking tot nazorg en hulp bij doorstroom naar scholing of werk wordt beschreven in hoofdstuk 5.

In de huidige paragraaf beperken we ons tot de redenen van uitstroom uit het VOS-project volgens de geïnterviewde jongeren. Zij geven de volgende verklaringen.

- Tijdens het project in aanraking komen met de politie.
- Het teloorgaan van het vertrouwen tussen de teambegeleiders en de jongeren (bijvoorbeeld vanwege verdenking van diefstal).
- Onenigheid tussen Concern voor Werk en de jongeren over een externe stageplek.
- Te laat komen op de stage.
- De jongeren worden door de teambegeleiders te agressief bevonden voor het project.

3.4 Samenvatting en conclusies

Het VOS-project is helder omschreven in projectplannen. Ook de betrokken partners hebben goed voor ogen hoe het project vorm krijgt. De partners hebben ieder duidelijk omschreven taken.

In het algemeen kan echter opgemerkt worden dat de inhoud van het project volgens de projectplannen en de sleutelfiguren gedetailleerder en ambitieuzer is geformuleerd dan door de geïnterviewde jongeren wordt ervaren.

In het onderstaande volgt puntsgewijs een samenvatting van de verschillende onderdelen van het VOS-project. Hierbij wordt steeds het onderdeel volgens de projectplannen en sleutelfiguren genoemd en de beleving daarover door de 29 geïnterviewde jongeren.

- *Intake:* De jongeren kunnen via verschillende maatschappelijke kanalen worden aangemeld voor het VOS-project. Een groot deel van de geïnterviewde jongeren geeft aan zich in de praktijk zelf te hebben gemeld voor het project. Dit geldt met name voor Lelystad.

- *Aanmelding:* Om te beoordelen of de jongeren geschikt zijn voor het project vinden twee intakegesprekken plaats. Daarin wordt de achtergrond bekeken van de jongeren en hun motivatie voor het project getoetst. Indien de jongeren geschikt worden bevonden, treden zij in dienst bij Concern voor Werk en doorlopen een proeftijd van twee maanden.
- *Begeleiding:* Uit de projectplannen blijkt dat de begeleiding door zowel Concern voor Werk als door de teambegeleiders intensief en ambitieus is. De geïnterviewde jongeren zijn tevreden over de begeleiding, met name over de begeleiding door de teambegeleiders. In Lelystad lijkt de teambegeleiding echter minder continu dan in Dronten en lijkt het er toe te doen of het ‘klikt’ tussen de begeleider en de jongere. De begeleiding door Concern voor Werk is voor veel jongeren minder zichtbaar geweest, maar vooral heeft een deel van hen ervaren dat beloften niet werden nagekomen. De jongeren in Dronten zijn vaker tevreden over de begeleiding door Concern voor Werk en de teambegeleiders dan de jongeren in Lelystad.
- *Taken veiligheidsteams:* De veiligheidsteams, gevormd door de jongeren en de teambegeleiders, voeren toezichthoudende taken uit. Zoals de jongeren zelf verwoorden zijn zij de ogen en oren van de politie. De meeste geïnterviewde jongeren vonden de taken leuk. Een paar vonden het saai en weinig uitdagend.
- *Scholing en training:* Naast het surveilleren in het veiligheidsteam krijgen de jongeren scholing en training. De meerwaarde van de aangeboden scholing en training ligt vooral in de mogelijkheid tot het volgen van de opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker. Volgens de geïnterviewde jongeren worden de verschillende lessen niet altijd doorlopend gegeven, bijvoorbeeld wegens uitval van een docent.
- *Stage:* Tegen het einde van de projectperiode kunnen de jongeren extern stage lopen. Doel van de stage is om jongeren werkervaring op te laten doen en perspectief te bieden op een reguliere baan. In de praktijk lopen echter niet alle jongeren stage, aldus de geïnterviewde jongeren. Redenen daarvan zijn vroegtijdig ontslag of tussentijdse uitstroom naar werk of het niet kunnen vinden van een (passende) stageplaats.
- *Uitval, doorstroom en nazorg:* Een reden van tussentijds ontslag is het overtreden van regels (met name het gebruik van softdrugs of in aanraking komen met de politie tijdens het project). Volgens de projectplannen is er bij uitstroom sprake van nazorg. In hoofdstuk 5 blijkt dat een minderheid van de geïnterviewde jongeren een concrete vorm van ondersteuning² bij uitstroom uit het project heeft ervaren.

² Onder een concrete vorm van ondersteuning verstaan wij ‘doorstroom vanuit de stage’ en ‘bemiddeling, hulp en advies’ (zie hoofdstuk 5).

4 EFFECTIVITEIT VOS

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de effecten van het VOS-project zoals deze met behulp van het dossieronderzoek van Concern voor Werk en de analyse van de politieregistraties is vastgesteld. Deze bevindingen worden geïllustreerd met uitspraken van respondenten die zij tijdens telefonische interviews en het rondetafelgesprek hebben gedaan.

4.2 Kernbevinding

Op de peildatum in maart 2005 hebben volgens de administratie van Concern voor Werk zeventig jongeren het VOS-project afgesloten (zie tabel 4.1). De helft heeft na (voortijdige) afronding van het project werk of is teruggegaan naar school. De andere helft heeft op dit moment geen werk of is niet schoolgaand.¹ De resultaten verschillen tussen Dronten en Lelystad. In Dronten heeft 68 procent van de ex-deelnemers tijdens of na het project scholing of werk, in Lelystad is dit 38 procent.

Tabel 4.1 Resultaten van de ex-deelnemers van het VOS-project in Dronten en Lelystad, peildatum maart 2005 (N=70)

	Dronten	Lelystad	Totaal
Voortijdig uitgestroomd naar werk of scholing	9	6	15
Periode voltooid, met resultaat in werk of scholing	9	6	15
Periode voltooid, zonder resultaat in werk of scholing	1	4	5
Voortijdig beëindigd, met resultaat in werk of scholing	1	4	5
Voortijdig beëindigd, zonder resultaat in werk of scholing	8	22	30
Totaal	28	42	70
Project met resultaat in werk of scholing	19	16	35
Project zonder resultaat in werk of scholing	9	26	35
Totaal	28	42	70

Bron: administratie Concern voor Werk.

¹ De categorieën voortijdig uitgestroomd naar werk of scholing, periode voltooid met resultaat in werk of scholing en voortijdig beëindigd (ontslag) met resultaat in werk of scholing worden als een succesvol resultaat gezien. De categorieën periode voltooid zonder resultaat in werk of scholing en voortijdig beëindigd (ontslag) zonder resultaat in werk of scholing worden als een niet-succesvol resultaat gezien. Wanneer in de dossiers van Concern voor Werk stond vermeld dat niet bekend was wat de ex-deelnemer na afloop van het traject aan werk of scholing deed, is de deelnemer ingedeeld in de categorie zonder resultaat in werk of scholing. De volledige definitie van de categorieën luidt: zonder bekend resultaat in werk of scholing.

Van de ex-deelnemers zijn de volgende uitstroomresultaten bekend:²

- Vijftien jongeren hebben tijdens het VOS-project de opleiding tot beveiligger afgerond (waarvan 2 alleen certificaten hebben gehaald).
- Vier jongeren zijn na afloop van het traject zelfstandig de opleiding tot beveiligger aan het volgen of afmaken.
- Vier jongeren volgen een opleiding in een andere sector.
- Elf jongeren hebben werk gevonden in de beveiligingsbranche en vijf zijn momenteel aan het solliciteren in deze sector.
- Tien jongeren hebben werk gevonden in andere sectoren.
- Zes jongeren hebben een door de gemeente gesubsidieerd dienstverband bij Concern voor Werk.³
- Drie jongeren zijn na afloop van het project in een zorgtraject bij het CAD.
- Een jongere is opgenomen in een gesloten inrichting.
- Van de jongeren die zijn ontslagen is meestal niet bekend wat er na het traject aan werk of scholing heeft plaatsgevonden.⁴

Verschillen verklaard

Het verschil in het succespercentage tussen Dronten en Lelystad is met name te verklaren door het hoge percentage jongeren dat in Lelystad voortijdig het project beëindigt (meestal vanwege ontslag) zonder dat zij doorstromen in werk of scholing (Lelystad 52% en Dronten 29%). Ook blijkt dat een relatief hoog percentage jongeren in Dronten voortijdig uitstroomt naar scholing of werk (Dronten 32% en Lelystad 14%) of na afloop van de projectperiode doorstroomt (Dronten 32% en Lelystad 14%).

Het grote verschil in succes tussen Dronten en Lelystad kan volgens de VOS-projectorganisatoren (deels) verklaard worden doordat in Lelystad de deelnemers een andere mentaliteit hebben. Ze zijn mondiger, opstandiger en vaak moeilijker te bereiken en te sturen dan de jongeren die in Dronten deelnemen. De jongeren in Lelystad kenmerken zich door een 'stads-mentaliteit' en de jongeren in Dronten hebben een meer landelijke of dorpse mentaliteit.⁵ Een andere reden voor het verschil in resultaten kan volgens de projectorganisatoren gezocht worden in het feit dat de jongeren in Lelystad vaak geen sociaal vangnet meer om zich heen

² De genoemde aantallen tellen niet op tot zeventig, omdat van sommige jongeren zowel een scholings- als een werkresultaat bekend is, terwijl van andere jongeren geen enkel resultaat bekend is.

³ Het betreft de voormalige WIW-dienstverbanden. De WIW bestaat inmiddels niet meer. Deze dienstverbanden kunnen door gemeenten worden voortgezet door middel van financiering uit het 'werkdeel' van het budget van de Wet Werk en Bijstand (WWB).

⁴ Concern voor Werk geeft aan dat dit komt doordat jongeren boos en teleurgesteld zijn nadat ze zijn ontslagen. Deze jongeren weigeren vaak mee te werken aan een nazorgtraject waardoor het contact is verbroken.

⁵ In hoofdstuk 3 is gebleken dat de deelnemers in Dronten en Lelystad op de geregistreerde achtergrondkenmerken niet of nauwelijks van elkaar verschillen.

hebben, zij staan alleen. Zij wonen door omstandigheden niet meer thuis en ook met de leerkrachten op school hebben zij geen (positief) contact meer. De teambegeleiders kunnen in deze situatie het sociale netwerk van de jongeren niet bereiken of inzetten bij de begeleiding van de jongeren. Volgens de projectorganisatoren is het formele en informele netwerk in Dronten sterker dan in Lelystad. In het kleinere Dronten gaat de binding tussen jongeren enerzijds en ouders, hulpverleners en scholen anderzijds, minder snel te loor dan de binding tussen jongeren en hun sociale vangnet in het meer stedelijke Lelystad. Een laatste verklaring voor de verschillende succespercentages is het feit dat de begeleiding van zowel de politie als Concern voor Werk in Lelystad in de afgelopen jaren veel wisselingen heeft gekend. Hierdoor is de continuïteit en stabiliteit in het project en het begeleiden van de jongeren geschaad. In Dronten zijn er weliswaar ook veranderingen in personeelsbezetting geweest, maar minder frequent en er zijn nooit meerdere mensen tegelijkertijd gewisseld.

Hoewel niet alle jongeren goed functioneren in het project of na het afronden van het project werk vinden of teruggaan naar school, zijn de projectorganisatoren van mening dat deelname aan het project een positieve ervaring is voor de jongeren. Een leerplichtambtenaar van de gemeente Dronten gaf aan dat hij ondanks het feit dat niet alle jongeren slagen in het project blij is dat hij de mogelijkheid heeft om jongeren die nergens meer terecht kunnen toch een traject aan te bieden. Een andere respondent signaleert echter dat het gevaar bestaat dat het VOS-project gebruikt gaat worden als ‘afvoerput van de hulpverlening’, waardoor de effectiviteit van het project zal dalen.

De resultaten vergeleken

In Leiden wordt sinds 1998 het project Toezicht door Jongeren uitgevoerd. Het project komt qua doelstelling, doelgroep, projectduur, invulling van de veiligheidstaken en projectpartners overeen met die in Dronten en Lelystad.⁶ Anders dan in Dronten en Lelystad is de intake in Leiden een proces waar soms maanden overheen gaat.

In Leiden stroomt circa zeventig procent van de jongeren uit naar scholing of werk. De cijfers zijn echter niet goed vergelijkbaar met het succespercentage in Dronten en Lelystad, omdat de meeste jongeren uitstromen naar de opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker. De jongeren in het VOS-project volgende deze opleiding vaak al gedurende het project. De jongeren die ontslagen worden uit het project worden door de projectorganisatoren uit het oog verloren, net zoals vaak in Dronten en Lelystad gebeurt.

⁶ Voor de start van het VOS-project zijn de projectorganisatoren in Leiden geweest om tips en ideeën op te doen.

4.3 Resultaten naar achtergrondkenmerken

In tabel 4.2 zijn twee achtergrondkenmerken van de ex-deelnemers opgenomen, te weten leeftijd en sekse. Uit de tabel blijkt dat deelnemers jonger dan achttien jaar er vaak niet in slagen om na het project door te stromen naar scholing of werk. Van de jongeren onder de achttien jaar heeft 56 procent geen resultaat geboekt, terwijl van de jongeren van 18 jaar en ouder 41 procent geen positief resultaat heeft behaald.

Tabel 4.2 Resultaten van de ex-deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad uitgesplitst naar achtergrondkenmerken leeftijd en sekse (N=70)

	Geen resultaat	Resultaat	Totaal
Jonger dan 18 jaar	23	18	41
18 jaar of ouder	12	17	29
Totaal	35	35	70
Man	21	27	48
Vrouw	14	7	21
Totaal	35	34	69

Bron: administratie Concern voor Werk.

Uit de tabel blijkt verder dat vrouwen een kleinere kans hebben om na het project door te stromen naar werk of scholing. Van de vrouwelijke ex-deelnemers heeft 33 procent een goed resultaat en bij de mannelijke deelnemers is dit 56 procent.

In tabel 4.3 zijn drie achtergrondkenmerken van de ex-deelnemers opgenomen, te weten wijze van aanmelding, bekendheid met alcohol- of drugsgebruik en een hulpverleningsverleden bij instroom in het project.

De wijze van aanmelding heeft een effect op het resultaat van de projectperiode. Van de jongeren die zichzelf aanmelden heeft 43 procent een positief resultaat geboekt en van de jongeren die doorverwezen zijn heeft 57 procent een positief resultaat geboekt. De veronderstelling dat jongeren die zichzelf aanmelden meer succesvol zijn omdat ze meer gemotiveerd zijn, wordt niet bevestigd door de geregistreerde gegevens.

Er is geen duidelijk verband tussen alcohol- en drugsgebruik bij instroom en het resultaat van de projectperiode. Begeleiders van het VOS-project signaleren echter dat (soft)drugs gebruik in de praktijk een steeds groter probleem wordt. Als de jongeren onder invloed zijn van drugs, of de avond voor de werkdag hebben gebloed, zijn ze minder toegankelijk en zeer moeilijk te motiveren. Het gebruik van (soft)drugs is een contra-indicatie bij toelating in het project en reden voor ontslag.

Tabel 4.3 Resultaten van de ex-deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad uitgesplitst naar achtergrondkenmerken wijze van aanmelding, alcohol en drugsgebruik bekend bij instroom en hulpverleningsverleden bekend bij instroom (N=70)

	Geen resultaat	Resultaat	Totaal
Aanmelding op eigen initiatief	12	9	21
Aanmelding via doorverwijzing	15	20	35
Aanmelding onbekend	8	6	14
Totaal	35	35	70
Alcohol of drugsgebruik bekend	3	4	7
Geen alcohol of drugsgebruik	13	12	25
Alcohol of drugsgebruik onbekend	19	19	38
Totaal	35	35	70
Hulpverleningsverleden bekend	14	10	24
Geen hulpverleningsverleden	5	7	12
Hulpverleningsverleden onbekend	16	18	34
Totaal	35	35	70

Bron: administratie Concern voor Werk.

Uit tabel 4.3 lijkt⁷ duidelijk te worden dat jongeren die een hulpverleningsverleden hebben een grotere kans hebben om ontslagen te worden dan jongeren die geen hulpverleningsverleden hebben. Iets meer dan de helft van de jongeren met een hulpverleningsverleden heeft geen positief resultaat na afloop van het project (58%). De begeleiders van het VOS-project signaleren dat de jongeren soms met zeer complexe problemen worstelen. Er is binnen de huidige structuur van het project mogelijk onvoldoende tijd en aandacht voor de ondersteuning of begeleiding van de jongeren op dit vlak. De begeleiders menen dat er steeds meer jongeren met een (complex) hulpverleningsverleden in het project worden opgenomen. Hierdoor stijgt de behoefte aan een nauwe samenwerking met hulpverleningsinstellingen.

De teambegeleiders zijn van mening dat jongeren gebaat zijn bij een no-nonsense aanpak en dat hulpverleners die bij het project worden betrokken hierbij qua mentaliteit en uitstraling moeten passen. Volgens hen nemen de jongeren de stereotype ‘softe hulpverlener met geitenwollensokken’ niet meer serieus omdat ze te veel negatieve ervaringen in de hulpverlening hebben opgedaan. Hoewel zowel de teambegeleiders als andere respondenten van mening zijn dat hulpverleners een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan het VOS-project, zijn enkele respondenten buiten de politieorganisatie kritisch over de betrokkenheid van de politie bij het project. Zij menen dat het begeleiden van de jongeren in het VOS-project niet binnen de competenties van de politie valt en dat deze jongeren meer nodig hebben dan alleen een

⁷ Het woord ‘lijkt’ wordt hier gebruikt, omdat de categorie ‘onbekend’ in de tabel erg groot is, daarom kan niet stellig beweerd worden dat de het hebben van een hulpverleningsverleden van grote invloed is op de projectresultaten.

no-nonsense aanpak, namelijk de begeleiding van professionele jongerenwerkers of hulpverleners.

4.4 Scholing

In tabel 4.4 zijn de resultaten van de ex-deelnemers uitgesplitst naar de mate van leerplichtigheid bij instroom in het project, de vraag of de deelnemers een afgeronde opleiding hebben en wat het niveau van deze opleiding is.

Tabel 4.4 Resultaten van de ex-deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad uitgesplitst naar onderwijskenmerken (N=70)

	Geen resultaat	Resultaat	Totaal
Leerplichtig bij instroom	2	4	6
Deels leerplichtig bij instroom	15	9	24
Niet leerplichtig bij instroom	17	19	36
Leerplichtig onbekend	1	3	4
Totaal	35	35	70
Afgeronde opleiding	7	8	15
Geen afgeronde opleiding	23	18	41
Opleiding onbekend	5	9	14
Totaal	35	35	70
VMBO	22	24	46
HAVO	1	2	3
SO/VSO	5	2	7
MBO	3	1	4
Onbekend	4	6	10
Totaal	35	35	70

Bron: administratie Concern voor Werk.

Uit de analyse van de data blijkt dat (de mate van) leerplichtigheid bij instroom in het project geen eenduidig effect op de projectresultaten heeft. Verder blijkt dat jongeren die instromen zonder afgeronde opleiding een iets grotere kans hebben om het project niet succesvol af te sluiten. Van de jongeren zonder afgeronde opleiding bij instroom in het project, is 56 procent er niet in geslaagd om uit te stromen naar scholing of werk. Wanneer we naar het niveau van de opleiding kijken, blijkt dat er geen sprake is van een duidelijk effect op de projectresultaten.

4.5 Werk

In tabel 4.6 zijn de resultaten van het project afgezet tegen de arbeidsmarktkennmerken van de ex-deelnemers, te weten de werkloosheidsduur voor instroom en de werkervaring. Uit de tabel blijkt dat er geen effect van werkloosheidsduur of werkervaring vast te stellen is. Dat er geen effect van werkervaring vast te stellen is komt doordat vrijwel alle jongeren werkervaring hebben voor hun instroom in het project. Uit het dossieronderzoek van Concern voor Werk blijkt dat de werkervaring die jongeren hebben, varieert van vakantiewerk bij Six Flags Holland tot het werken bij verschillende horeca-instellingen of in de detailhandel. De meeste jongeren hebben slechts een werkervaring van enkele weken, maar er zijn uitzonderingen waar jongeren langer ervaring hebben. Deze ervaringen betreffen meestal langere stages in het kader van een gevolgde opleiding.

Tabel 4.6 Resultaten van de ex-deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad uitgesplitst naar arbeidsmarktkennmerken (N=70)

	Geen resultaat	Resultaat	Totaal
Een jaar of minder werkloos	28	25	53
Langer dan een jaar werkloos	5	6	11
Werkloosheidsduur onbekend	2	4	6
Totaal	35	35	70
Werkervaring voor instroom	29	26	55
Geen werkervaring	0	1	1
Werkervaring onbekend	6	8	14
Totaal	35	35	70

Bron: administratie Concern voor Werk.

In de dossiers van Concern voor Werk is geen informatie opgenomen over de werkervaring van ex-deelnemers nadat zij het project hebben verlaten. Daarom is er geen vergelijking mogelijk tussen de situaties van de jongeren voor en na deelname aan het project. In hoofdstuk 5 vertellen jongeren echter zelf over hun werkervaringen en wordt er een beeld geschetst van het effect van het project op de arbeidsmarktkansen van de ex-deelnemers.

Dat sommige ex-deelnemers er in slagen een baan te bemachtigen, soms lang na afsluiten van het project, blijkt uit interviews met sleutelinformanten. De respondent die de jongeren stageplaatsen bij een beveiligingsbedrijf aanbiedt, is een aantal jongeren een paar jaar later tegengekomen nadat ze op eigen kracht de beveiligingsopleiding hebben afgerond of een arbeidsplaats hebben bemachtigd.⁸ Daarnaast trekken goed presterende jongeren tijdens het VOS-project soms de aandacht van werkgevers die stageplaatsen aanbieden waar de jongeren

⁸ De uitstroom naar werk en scholing is in het onderzoek vastgesteld op basis van de dossiers van Concern voor Werk. Zij volgen de ex-deelnemers nog gedurende ongeveer zes maanden. De wijzigingen die zij daarna op de arbeidsmarkt of in hun opleidingscarrière maken zullen meestal niet zichtbaar zijn in de dossiers of in de tabellen die in het rapport zijn opgenomen.

een externe stage tijdens het VOS-project kunnen lopen. Zo heeft de Stichting Perspectief ongeveer acht jongeren in Lelystad de mogelijkheid geboden om een interne praktijkopleiding Toezicht te volgen. Dit kan uitmonden in een stageplaats of een opleiding tot buitengewoon opsporingsambtenaar of beveiligingsmedewerker (toezichthouder).

In het rondetafelgesprek hebben de respondenten aangegeven dat het lastig is voor jongeren om werk te vinden zonder begeleiding van Concern voor Werk. Zelfs met begeleiding van Concern voor Werk is het moeilijk. De arbeidsmarkt is krap, ondanks het feit dat de beveiligingsbranche een groeimarkt is, en werkgevers zitten niet te wachten op jongeren met een beperkte opleiding en werkervaring die bovendien bekend staan om hun probleemgedrag.⁹ Ook blijkt dat jongeren nogal eens verwachten dat Concern voor Werk een baan voor hen regelt, terwijl de insteek van de begeleiders is de jongeren te stimuleren en ondersteunen dit op eigen kracht te doen. Dit patroon wordt ook zichtbaar rondom de externe stages die de jongeren lopen. Ook deze moeten ze zelf regelen met ondersteuning van Concern voor Werk. Hier ontstaan soms misverstanden over. De beste manier om door te stromen in een baan vanuit het project is via een stage. Het regelen van een stage is essentieel voor het slagen van het traject.

4.6 Politiecontacten

In tabel 4.7 zijn de resultaten van het VOS-project uitgesplitst naar het hebben van negatieve politie- en justitiecontacten bij instroom van het project en het aantal politiecontacten. Opmerkelijk is dat jongeren zonder politiecontacten bij instroom in het project een grotere kans hebben om niet uit te stromen naar scholing of werk, dan jongeren die voorafgaand aan het project wel politiecontacten hebben gehad. Opmerkelijk, want het is aannemelijk dat jongeren zonder politiecontacten voorafgaand aan het project ook in en na het project beter zullen presteren. Voor deze bevinding is geen overtuigende verklaring voorhanden.¹⁰

⁹ In een interview geeft de contactpersoon van een beveiligingsbedrijf aan dat hij goede ervaringen heeft met de jongeren van het VOS-project, maar dat het bedrijf op dit moment alleen stageplaatsen aanbiedt op een hoger niveau. De jongeren in het VOS-project hebben niet de goede uitstraling of motivatie voor de stageplaatsen en de intensieve begeleiding die zij nodig hebben is niet beschikbaar.

¹⁰ Wellicht is een verklaring dat jongeren met politiecontacten het VOS-project echt zien als een laatste kans en zij zich daarom ook extra inzetten en betere resultaten behalen. Een andere mogelijkheid is dat jongeren met of zonder politiecontacten in feite niet van elkaar verschillen, met de uitzondering dat de ene groep betrapt is een vermelding in de politieregistratie heeft gekregen. Dit zou betekenen dat andere factoren de resultaten van de jongeren meer bepalen.

Tabel 4.7 Resultaten van de ex-deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad uitgesplitst naar justitiecontacten (N=70)

	Geen resultaat	Resultaat	Totaal
Politie en justitiecontacten bekend	21	26	47
Geen politie en justitiecontacten	14	9	23
Totaal	35	35	70
Geen contacten bekend	14	9	23
Een tot vier bekende contacten	14	21	35
Vijf of meer bekende contacten	7	5	12
Totaal	35	35	70

Bron: administratie Concern voor Werk.

Het aantal politiecontacten dat jongeren hebben voorafgaand aan de projectperiode heeft een gering effect op de resultaten van het VOS-project. Jongeren met één tot vier bekende politiecontacten hebben een iets grotere kans om het project succesvol af te sluiten, dan jongeren met vijf of meer politiecontacten. De politiecontacten die jongeren hebben zijn erg verschillend, maar winkeldiefstal, belediging van een ambtenaar in functie, negeren van een verordening of bevel, woninginbraak en mishandeling komen regelmatig terug. Het zwaarste delict dat is gepleegd, is poging tot doodslag.

In tabel 4.8 wordt duidelijk dat het merendeel van de jongeren die voorafgaand aan de projectperiode politiecontacten hadden, tijdens of na de projectperiode niet meer in aanraking komen met de politie. Ook blijkt dat de meeste jongeren die instromen zonder politiecontacten tijdens en na de projectperiode geen politiecontacten hebben. Het VOS-project kan echter niet alle jongeren op het rechte pad houden. Er zijn enkele jongeren die tijdens of na de projectperiode voor het eerst in aanraking met de politie komen.

Tabel 4.8 Verandering in politiecontacten van de ex-deelnemers in het VOS-project in Dronten en Lelystad (N=70)

	Contacten tijdens project			Contacten na afloop project		
	<i>Wel</i>	<i>Geen</i>	<i>Totaal</i>	<i>Wel</i>	<i>Geen</i>	<i>Totaal</i>
Geen politiecontacten bij instroom	2	21	23	6	17	23
Politiecontacten bij instroom	15	32	47	11	36	47
Totaal	17	53	70	17	53	70

Bron: registratie Regiopolitie Flevoland.

Bij het uitvoeren van de analyse op de politiegegevens is opgevallen dat jongeren soms geruime tijd voordat zij aan het VOS-project begonnen hun laatste politiecontact hadden. Het is daarom lastig aan te geven of het VOS-project altijd verantwoordelijk is voor het uitblijven van hernieuwde politiecontacten.

4.7 Samenvatting en conclusies

In hoofdstuk 2 is bij de analyse van de doelgroepen in Dronten en Lelystad gebleken dat deze qua achtergrond niet wezenlijk van elkaar verschillen. De resultaten van de projecten verschillen echter wel van elkaar. In Dronten is 68 procent van de deelnemers uitgestroomd naar scholing of werk en in Lelystad is dat 38 procent.

Tabel 4.9 Resultaten van de ex-deelnemers van het VOS-project in Dronten en Lelystad, peildatum maart 2005 (N=70)

	Dronten	Lelystad	Totaal
Project met resultaat	19	16	35
Project zonder resultaat	9	26	35
Totaal	28	42	70

Bron: administratie Concern voor Werk.

De volgende resultaten zijn in dit hoofdstuk zichtbaar geworden:

- De helft van de jongeren (35) is na het VOS-project uitgestroomd naar scholing of werk. Een groot deel van hen (20) slaagde er in dit resultaat te behalen zonder het project volledig te voltooien;
- De helft van de ex-deelnemers (35) is niet doorgestroomd naar scholing of werk;
- De helft van de jongeren (35) heeft het project voortijdig moeten beëindigen, slechts een klein deel van de ontslagen jongeren (5) vindt uiteindelijk toch een baan of volgt een opleiding;
- Bijna een derde deel van de ex-deelnemers (20) voltooide het project volledig, meestal resulterend in een baan of het volgen van een opleiding (15);
- Ontslag uit het project komt met name voor in Lelystad (26 van de 35 ontslagen ex-deelnemers woont in Lelystad). In Dronten wonen 9 van de 35 ontslagen ex-deelnemers.
- Het VOS-project heeft een goede invloed op het voorkomen van recidive: voorafgaand aan het project hadden 47 jongeren negatieve politiecontacten. Na afloop is dit aantal geslonken tot 17 ex-deelnemers.

Uit de analyse van de dossiers van Concern voor Werk en de politieregistraties zijn de volgende bevindingen gekomen:

- Jongeren beneden de achttien stromen relatief vaak niet uit naar scholing of werk.
- Vrouwelijke ex-deelnemers hebben een iets hogere kans om na het project niet uit te stromen naar scholing of werk.
- Jongeren die worden doorverwezen door instanties naar het VOS-project zijn meer succesvol na afloop van het project, dan jongeren die zichzelf hebben aangemeld.

- Jongeren die het project binnenkomen zonder afgeronde opleiding stromen minder succesvol uit dan jongeren die wel een opleiding hebben afgerond.
- Jongeren die bij aanvang van het project vijf of meer politiecontacten hebben gehad stromen minder vaak uit naar scholing of werk.
- Jongeren die vooraf bekend waren bij de politie slagen er vaak in om tijdens en na afloop van het project buiten het gezichtsveld van de politie te blijven.

5 EFFECTIVITEIT VOS: DE JONGEREN AAN HET WOORD

5.1 Inleiding

Het doel van dit hoofdstuk is om de resultaten zoals naar voren gekomen in hoofdstuk 4 ‘een gezicht te geven’. Zo wordt in dit hoofdstuk in beeld gebracht wat voor opleidingen de jongeren nu eigenlijk zijn gaan doen na afloop van het project, wat voor banen ze hebben gekregen. Maar ook wordt naar verklaringen gezocht. Waarom zijn de jongeren, volgens henzelf, al dan niet met goed resultaat uitgestroomd uit het project? Hoe komt het dat zij na afloop geen politiecontacten meer hebben? En: waarom zijn de resultaten in Dronten beter dan in Lelystad?

Deze inkleuring van hoofdstuk 4 gebeurt aan de hand van interviews met 29 jongeren die het VOS-project inmiddels hebben afgesloten. Het gaat in dit hoofdstuk dus om hun bevindingen en ervaringen.

Om een beeld te geven van de 29 geïnterviewde jongeren die de resultaten met hun uitspraken beschrijven en verklaren, presenteren wij in de eerste plaats hun achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd en etniciteit (paragraaf 5.2). In paragraaf 5.3 gaan we in op hun schoolcarrière, werkervaring en eventuele politiecontacten voorafgaand aan de deelname aan het VOS-project. Vervolgens worden in paragraaf 5.4 de resultaten op het gebied van scholing, werk en politiecontacten, zoals beschreven in hoofdstuk 4, nader omschreven op basis van de beleving van de geïnterviewde jongeren. In paragraaf 5.5 wordt beschreven of het VOS-project volgens de jongeren van invloed is op de resultaten terwijl paragraaf 5.6 beziet of achtergrondkenmerken van de jongeren meespelen in de verklaring van de resultaten. Het hoofdstuk sluit af met een samenvatting en conclusies.

5.2 Achtergrondkenmerken van de geïnterviewde jongeren

In onderstaande tabel zijn de achtergrondkenmerken van de 29 geïnterviewde jongeren opgenomen.

Tabel 5.1 Achtergrondkenmerken van de geïnterviewde ex-deelnemers (N=29)

	Lelystad	Dronten	Totaal
Man	12	8	20
Vrouw	5	4	9
Totaal	17	12	29
Nederlandse herkomst	9	11	20
Niet-Nederlandse (niet-westerse) herkomst	8	1	9
Totaal	17	12	29
16-17 jaar	7	7	14
18 jaar of ouder	10	5	15
Totaal	17	12	29
Deelname project korter dan 9 maanden	4	2	6
Deelname project tussen de 9 en 12 maanden	5	4	9
Deelname project langer dan 12 maanden	8	6	14
Totaal	17	12	29

Bron: interview ex-deelnemers VOS-project.

Met betrekking tot geslacht en leeftijd komt de verdeling van de onderzoeksgroep (de 29 geïnterviewde jongeren) in grote mate overeen met het totale aantal jongeren dat ten tijde van het onderzoek (maart/april 2005) aan het VOS-project meedoet of mee heeft gedaan (zie hoofdstuk 2). Verder maakt de tabel duidelijk dat tweederde (20 jongeren) van de geïnterviewde jongeren van Nederlandse afkomst is. In Lelystad ligt deze verhouding anders. De helft van de geïnterviewde jongeren in deze gemeente heeft een niet-westerse herkomst. Deze bevinding komt overeen met de beleving van de projectorganisatoren: in Lelystad nemen naar verhouding meer allochtone jongeren deel aan het project dan in Dronten. Tot slot laat de tabel zien dat de helft van de jongeren langer aan het project deelneemt dan de gemiddelde projectperiode zoals opgenomen in de projectplannen (9 tot 12 maanden).

5.3 Scholing, werk en politiecontacten van de geïnterviewde jongeren

5.3.1 Scholing voorafgaand aan het VOS-project

De meeste geïnterviewde jongeren hebben voor ze aan het VOS-project begonnen een laag opleidingsniveau (26 jongeren hebben VMBO-niveau of lager). Meestal hebben ze geen diploma's behaald (20 jongeren). Een substantieel deel van de jongeren (9 jongeren) heeft daarnaast veel wisselingen van school meegemaakt in het voortgezet onderwijs. Tabel 5.2 laat dit zien.

Tabel 5.2 Schoolcarrière (niveau, schoolwisselingen, diploma behaald) voorafgaand aan het VOS-project in absolute aantallen (N=29)

	Totaal
ZMOK ¹ (v.o.)	7
VMBO	19
MBO	2
Onbekend	1
Totaal	29
Op wisselende scholen gezeten	9
Niet op wisselende scholen gezeten	12
Onbekend	8
Totaal	29
Diploma behaald	9
Diploma niet behaald	20
Totaal	29

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

Het merendeel van de jongeren ging naar het VMBO (19 jongeren) of naar een ZMOK-school (7 jongeren). De ZMOK-school was vaak een eindstation, na op verschillende andere middelbare scholen gezeten te hebben. Ook wisselden de jongeren nogal eens van school (9 jongeren). Van de jongeren die niet van school wisselden, stopte een aanzienlijk deel na een eerste mislukking zonder het nog op een andere opleiding te proberen. Tweederde van de jongeren (20 jongeren) is van school gegaan zonder behalen van een diploma. De jongeren die zonder diploma de school hebben verlaten of wisselden van scholen gaven de volgende redenen:

- Zij hadden conflicten met de leraren of de directie.
- Zij waren niet gemotiveerd.
- Zij vonden het moeilijk.
- Zij zijn van school gestuurd.

5.3.2 Werk voorafgaand aan het VOS-project

Op drie jongeren na hadden alle geïnterviewde jongeren werkervaring voordat zij begonnen met het VOS-project. Het ging voornamelijk om wisselende, kortstondige bijbaantjes en vakantiewerk, of om stageperioden tijdens de opleiding. Het werk was in de horeca, tuinbouw of in het productiewerk. Maar ook bij Six Flags, op de markt of op de kermis. Sommige jongeren hadden een krantenwijk.

¹ De ZMOK-scholen vallen onder een Regionaal Expertise Centrum (REC), cluster 4.

5.3.3 Politiecontacten voorafgaand aan het VOS-project

Van de 29 geïnterviewde jongeren zijn elf jongeren voor ze met het project startten, nooit in aanraking geweest met de politie. Achttien jongeren zijn dat wel, veelal meerdere keren en voor verschillende delicten.

Slechts twee van de achttien jongeren geven aan dat ze maar één keer iets te maken hebben gehad met de politie voor een klein incident zoals het stelen van snoep of een pakje sigaretten. Het meest voorkomende delict is winkeldiefstal, zo blijkt uit de interviews. Acht jongeren zijn vanwege dit delict met de politie in aanraking geweest. Daarnaast komen vandalisme, vechten en mishandeling (9 keer) vaak voor. Joyriding, te hard rijden op een scooter, in het bezit zijn van vals geld, afpersing en inbraak worden allen één keer genoemd. Twee jongeren willen niet vertellen wat zij hebben gedaan.

Hoewel de vraag niet aan de jongeren is gesteld, geven tien jongeren uit zichzelf aan dat zij voor de delicten die zij hebben gepleegd voor (de kinder)rechter zijn gekomen, een taakstraf hebben gehad, vast hebben gezeten en/of een strafblad hebben.

De oorzaken van het criminele gedrag of de (incidentele) criminele activiteiten van de jongeren in het verleden is volgens henzelf gelegen in het feit dat zij niets te doen hadden en op straat hingen. Maar ook het hebben van verkeerde vrienden die eveneens op straat hingen of, in sommige gevallen, het hebben van criminele familieleden had invloed. Een problematische thuissituatie en de buurt waarin de jongeren wonen, spelen ook een rol. Eén jongere verwoordt het als volgt:

“Door mijn situatie thuis, mijn verkeerde vrienden en de buurt waarin ik woon, ging ik foute dingen doen. In de buurt waar ik woon, wonen alle autochtone en allochtone criminelen van Lelystad.”

Uit de interviews blijkt dat de jongeren zich niet goed realiseerden wat ze deden, de consequenties er niet van konden overzien. Ze waren jong, verveelden zich of kregen niet het goede voorbeeld, ofwel door het gezin waarin ze opgroeiden ofwel door hun vrienden op straat.

Bijna alle achttien jongeren die zelf criminele activiteiten uitvoerden voor ze met het VOS-project begonnen, hadden ook vrienden (16 jongeren) en/of familie (4 jongeren) die (soms) in aanraking kwamen met de politie. Maar ook de meerderheid van de jongeren die niet persoonlijk met de politie in aanraking waren, hadden in hun omgeving criminele vrienden (3 jongeren) of familieleden (4 jongeren). Dit betekent dat de meerderheid van de jongeren (24

jongeren) voorafgaand aan het project in een (gedeeltelijk) criminele omgeving verkeerde. Tabel 5.3 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 5.3 Overzicht van geïnterviewde jongeren die zelf criminele activiteiten uitvoerden en al dan niet criminele vrienden/familie hadden in absolute aantallen (N=29)

	Zelf criminele activiteiten uitgevoerd		Totaal
	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>	
Criminele vrienden of familie	17	7	24
Geen criminele vrienden of familie	1	4	5
Totaal	18	11	29

Bron: interview ex-deelnemers VOS-project.

5.4 De resultaten van het VOS-project nader ingekleurd

5.4.1 Inleiding

Voordat we ingaan op de invloed van het VOS-project, volgens de geïnterviewde jongeren, op de door hen behaalde resultaten, vatten we de resultaten van de zeventig ex-deelnemers nog eens samen. Uit hoofdstuk 4 komen de volgende bevindingen naar voren:

- De helft van de jongeren (35) is tijdens, of na afloop van het VOS-project uitgestroomd naar scholing of werk; de andere helft van de ex-deelnemers (35) is niet doorgestroomd naar scholing of werk;
- De helft van de jongeren (35) heeft het project voortijdig moeten beëindigen (sommigen daarvan hebben wel een baan gevonden of volgen een opleiding);
- Ontslag uit het project komt met name voor in Lelystad;
- Uitstroom naar scholing en/of werk vindt relatief vaker plaats in Dronten dan in Lelystad.
- Na afloop van het project heeft nog maar een klein deel van de ex-deelnemers negatieve politiecontacten in vergelijking met de situatie voorafgaand aan het project. Het project is op dit punt in Dronten en Lelystad even succesvol.

5.4.2 Scholing na afronding van het VOS-project

Van de 29 geïnterviewde jongeren is een minderheid (6 jongeren) na afloop van het project uitgestroomd naar scholing. Daarnaast volgen drie jongeren een opleiding in combinatie met werk. Veel jongeren zeggen ook liever te werken dan in de schoolbanken te zitten.

De jongeren die na afloop van het project zijn teruggekeerd naar school, volgen opleidingen in de elektrotechniek (VMBO-niveau), beroepsopleidingen aan het ROC, richting economie

of verpleegkunde, doen een opleiding dierenverzorging (2 jongeren) of leren door voor een opsporingsbevoegdheid. Daarnaast ronden twee jongeren hun vakdiploma beveiliging af waar zij tijdens het VOS-project mee zijn begonnen terwijl zij reeds werkzaam zijn in de beveiliging. Eén van de jongeren die een opleiding in de dierenverzorging volgt, heeft daarnaast ook een baan, bij de marechaussee. Eén van de geïnterviewde jongeren is gestopt met zijn opleiding (BOL-opleiding richting detailhandel), maar heeft opnieuw schoolambities voor het aankomende schooljaar. Eén jongere zit in de aanmeldprocedure voor de binnenvaartschool. Op het moment van het interview is nog niet duidelijk of hij wordt aangenomen. De ambitie is er in ieder geval.

Opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker tijdens het VOS-project

Het VOS-project stelt zich niet alleen als doel om de jongeren te motiveren voor scholing of werk na afloop van het project, tijdens het project is er de mogelijkheid de opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker (ABM) te volgen. Elf van de geïnterviewde jongeren hebben gebruik gemaakt van deze mogelijkheid en werden geschikt bevonden. Zes van hen hebben de opleiding tijdens het project afgesloten, twee van hen sluiten de opleiding momenteel af (in combinatie met een baan in de beveiliging) en drie van hen hebben tijdens het project alleen het theoriegedeelte weten te behalen.

Geen scholing

Het merendeel van de jongeren kiest ervoor niet naar school terug te keren maar oriënteert zich op werk. Voorts blijkt dat de jongeren die al een diploma hadden voorafgaand aan het project, eerder geneigd zijn na afloop opnieuw naar school te gaan dan jongeren die geen diploma hebben. Het VOS-project slaagt er beperkt in deze laatste groep jongeren opnieuw te motiveren voor school.

5.4.3 Werk na afronding van het VOS-project

Van de 29 geïnterviewde jongeren zijn 14 jongeren uitgestroomd naar werk. Zoals aangegeven in de voorgaande paragraaf, volgen drie van deze jongeren een opleiding naast hun baan.

De beveiligingsbranche is een belangrijke werkgever voor jongeren die aan het VOS-project hebben deelgenomen zoals ook al bleek in hoofdstuk 4. Van de 14 geïnterviewde ex-deelnemers met een baan, heeft een substantieel deel (5 jongeren) een baan in de beveiliging gekregen (waarbij het bij één jongere om een parttime baan gaat en een tweede jongere werkt op basis van een nul-uren contract). In het onderstaande volgt een overzicht van de bedrijven waar de overige jongeren aan de slag zijn gegaan.

- Autodemontagebedrijf.

- Begonnen met uitzendwerk. Doorgestroomd naar technisch installatiebedrijf.
- Begonnen bij Stadswacht Almere. Doorgestroomd naar Milieupolitie Haarlem.
- Begonnen op de kermis. Momenteel werkzaam in een zuivelfabriek (op oproepbasis).
- Begonnen als lasser bij heftruckbouwbedrijf. Contract onlangs niet verlengd. Loopt momenteel elders stage (onbekend waar).
- Begonnen in productiebedrijf. Doorgestroomd naar een ander bedrijf; werkzaam als magazijnmedewerker.
- Marechaussee.
- Begonnen in de bouw. Contract onlangs niet verlengd. Momenteel elders werkzaam (onbekend waar).
- Begonnen bij parkeerbeheer. Vervolgens wisselend en onzeker werk gedaan. Sinds kort werkzaam in de horeca.

De carrières van de jongeren lijken, op het werk in de beveiliging na, niet heel stabiel van aard. Vijf van de geïnterviewde jongeren hebben vóór hun huidige baan eerst andere baantjes gehad. Terwijl van twee jongeren (in de heftruckbouw en de bouw) het contract onlangs niet is verlengd. Zij lopen inmiddels elders stage of hebben een nieuwe baan gevonden. De vijf jongeren in de beveiliging daarentegen zijn allen nog werkzaam bij hun eerste baan na het VOS-project.

Geen werk

Hoewel de oriëntatie van jongeren die deelnemen aan het VOS-project gericht is op werk, zijn sommige van de jongeren die niet werken na afloop van het project naar school teruggekeerd. Van de geïnterviewde jongeren die noch werken noch naar school gaan, geeft de helft aan intensief te solliciteren. Eén van hen vertelt heel gefrustreerd te zijn over het feit dat hij nergens wordt aangenomen. Hij heeft de opleiding Algemeen Beveiligingsmedewerker gehaald tijdens het VOS-project maar is op het laatste moment niet doorgestroomd in een baan vanuit zijn stageplaats. Dit heeft zijn toekomstplannen danig in de war gestuurd. Hij is daar erg teleurgesteld over.

“Het is een grote klap dat ik niet ben aangenomen bij het beveiligingsbedrijf. Het voelde alsof ik er in één keer alleen voor stond. Ik heb daarna veel gesolliciteerd. Bij beveiligingsbedrijven maar ook in het productiewerk. Ik word nergens aangenomen, met een smoes.”

Een jongere die in jeugddetentie zit en een meisje dat onlangs een baby heeft gekregen, hebben niet de mogelijkheid om op dit moment te solliciteren en aan het werk te gaan. Eén van de geïnterviewde jongeren die niet werkt noch naar school gaat heeft een tweede kans in het VOS-project gekregen.

5.4.4 Politiecontacten na afronding van het VOS-project

Van de geïnterviewde jongeren zijn 25 jongeren niet meer in aanraking geweest met de politie na afloop van het project.

Van de delicten die wel gepleegd zijn na afloop van het project, is één delict zodanig dat de jongere hiervoor voor langere tijd vastzit. Hij is naar eigen zeggen onterecht uit het project ontslagen, raakte daardoor in de schulden en zag geen uitkomst meer. De delicten van de overige jongeren zijn niet dusdanig groot dat het impact heeft op hun leven. Zij hebben hun banen, verkregen na afloop van het project, kunnen behouden.

Het aantal geïnterviewde jongeren dat zegt om te gaan met criminele vrienden is eveneens afgenomen zoals tabel 5.4 laat zien. Waar 24 jongeren aangaven voorafgaand aan het VOS-project criminele vrienden en/of familie te hebben, hebben naar eigen zeggen nog slechts vijf jongeren na afloop van het project criminele vrienden en/of familie.

Tabel 5.4 Criminele vrienden/familie vóór en na het VOS-projecten in absolute aantallen (N=29)

	Criminele vrienden/familie voor VOS-project		Totaal
	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>	
Criminele vrienden of familie	4	1	5
Geen criminele vrienden of familie	16	4	20
Onbekend	4	-	4
Totaal	24	5	29

Bron: interview ex-deelnemers VOS-project.

De jongeren zeggen er bewust voor gekozen te hebben alleen nog met “fatsoenlijke mensen” om te gaan en hun “foute vrienden” van vroeger af te houden. De jongeren vragen zich eveneens af of de vrienden van vroeger eigenlijk wel echte vrienden waren. Daarnaast zijn sommige vrienden van vroeger zelf ook veranderd. Zij zijn ouder en rustiger geworden of hebben een baan en vriendin gekregen.

5.5 Invloed van het VOS-project op de resultaten: de geïnterviewde jongeren

Twintig van de 29 geïnterviewde jongeren zijn uitgestroomd naar scholing of werk. Vijftien van deze jongeren geven aan dat het VOS-project daarbij een positieve rol heeft gespeeld. De positieve invloeden van het VOS-project die zij noemen worden in paragraaf 5.5.1 beschreven. Er zijn vijf jongeren die wel zijn uitgestroomd naar scholing of werk en negen jongeren die niet succesvol zijn uitgestroomd die menen dat het VOS-project geen of een negatieve in-

vloed op hen heeft gehad. De negatieve invloeden die zijn noemen worden in paragraaf 5.5.2 beschreven.

5.5.1 Positieve invloed van het VOS-project op de uitstroom naar scholing of werk

Tabel 5.5 laat zien op welke wijze het project de jongeren, volgens henzelf, heeft geholpen bij het vinden van een baan of een opleiding. Het betreft hier alleen de twintig jongeren die scholing en/of werk hebben gevonden.

Tabel 5.5 Invloed van het VOS-project op uitstroom naar scholing en/of werk volgens de geïnterviewde jongeren in absolute aantallen (N=20)

	Uitstroom naar scholing en/of werk
Doorstroom uit externe stage	4
Bemiddeling, hulp, advies door het project	6
Het project heeft gemotiveerd; de jongere heeft zelf alles geregeld	5
Geen enkele invloed van het project	5
Totaal	20

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

Uit tabel 5.5 blijkt dat de invloed van het VOS-project op de uitstroom naar scholing en/of werk, volgens de geïnterviewde jongeren op verschillende niveaus vorm heeft gekregen. Zo is er sprake geweest van doorstroom uit de externe stage of van bemiddeling en hulp bij het zoeken van een opleiding of een stage/baan. Ook bestond de invloed van het project voor een aantal jongeren uit het motiveren om weer naar school te gaan of werk te zoeken. In de onderstaande tekst worden de vormen van ondersteuning nader toegelicht.

Doorstroom uit stage in een baan

Vier geïnterviewde jongeren geven aan dat zij vanuit hun stage zijn doorgestroomd in een baan bij het bedrijf waar zij stage liepen. Het gaat om drie jongeren die werkzaam zijn in de beveiliging en één jongere die is doorgestroomd naar een baan bij een autodemontagebedrijf. De jongeren die zijn doorgestroomd vanuit hun stageplaats, hebben op het moment van het interview allemaal hun eerste baan nog.

Bemiddeling, hulp of advies

Zes jongeren hebben naar eigen zeggen met behulp van bemiddeling, hulp of advies van het VOS-project hun baan of scholing verkregen.

- Doorgeleiding naar parkeerbeheer.
- Aansporing van Concern voor Werk om naar een open dag te gaan van een heftruck-bouwbedrijf.
- Concern voor Werk deed een ‘goed woordje’ voor de jongere bij een logistiek bedrijf nadat de jongere eerst enige tijd bij een productiebedrijf had gewerkt.
- Door een excursie van het VOS-team bij de Marechaussee ontdekte de jongere dat zij daar wilde werken.
- Concern voor Werk heeft ten behoeve van een baan in de bouw vrijstelling van de leerplicht voor de jongere aangevraagd.
- Via een stage in een dierenwinkel, geregeld door Concern voor Werk, is de jongere een opleiding dierenverzorging gaan doen.

Deze vorm van hulp bij uitstroom uit het project boekt een meer tijdelijk resultaat en heeft het karakter van ‘een steun in de rug.’ De banen die op deze wijze zijn verkregen, zijn veelal tijdelijk van aard geweest of hebben als opstap gefungeerd naar een volgende baan of naar scholing.

Door het VOS-project gemotiveerd

Vijf jongeren vertellen dat zij weliswaar zelf hun opleiding of baan hebben gekozen en geregeld maar dat zij daarbij zijn gemotiveerd door het VOS-project. De motivatie vloeide voort uit het feit dat zij het project leuk vonden, zelfvertrouwen kregen of uit het feit dat zij (door de persoonlijke en intensieve begeleiding) gestimuleerd werden om hun leven op te pakken en serieus aan de slag te gaan. Ook jongeren die uit het project ontslagen zijn, zijn in sommige gevallen door het project bewust gemaakt van het belang van scholing en werk. Eén jongere verwoordt het als volgt:

“Van doorgeleiding is geen sprake geweest. Ik ben onterecht uit het project ontslagen. Toch was het leerzaam en gezellig. Het heeft mij discipline bijgebracht en het inzicht gegeven dat als je iets van het leven wil maken, je toch bij school of werk uitkomt.”

En tweede jongere vertelt:

“Ik heb veel geleerd van het project. Zonder het VOS was er niets van mij terecht gekomen. Dit komt door de begeleiding waar je altijd terecht kon. Als jij eerlijk was tegen de begeleiding, waren zij eerlijk tegen jou.”

De jongeren die aangeven door het VOS-project te zijn gemotiveerd met betrekking tot scholing of werk, hebben hoopvolle en enthousiaste toekomstplannen. Zij hebben hun toekomstbeeld nog niet gerealiseerd maar zijn daar volop mee bezig door een opleiding te volgen of

zich intensief in te zetten in hun huidige banen. Over de bestendigheid van deze vorm van invloed op het uitstroomresultaat uit het project, kan daarom nog niet veel gezegd worden. Wat in ieder geval opvalt aan deze jongeren, is hun enthousiasme en hun vertrouwen in de toekomst.

5.5.2 Negatieve invloed van het VOS-project bij uitstroom naar scholing of werk

Geen doorstroom, bemiddeling of motiverende werking

Vijf van de twintig jongeren die uitgestroomd zijn naar werk of scholing, schrijven hierbij geen enkele invloed toe aan het project. Zij vertellen dat zij voorafgaand aan het project al wisten wat ze wilden en dat vervolgens zelf hebben gerealiseerd.

“Ik vond het een leuk project maar denk niet dat mijn leven er nu heel anders had uitgezien als ik niet had meegedaan. Ik ben ook eerder uitgestroomd uit het project, omdat ik een MBO-opleiding wilde gaan volgen.”

Sommige van hen vonden het project wel leuk en interessant maar hebben ook ervaren dat het project hen na afloop “heeft laten vallen als een baksteen”. Een ander vertelt dat het project hem alleen maar narigheid heeft gebracht. Hij is van mening dat hij onterecht is ontslagen waardoor hij, gestigmatiseerd als hij is, moeilijk aan een stageplaats komt voor zijn opleiding. Eén jongere vond het project saai. Volgens deze jongere werd er weinig aangeboden en had het project een laag niveau. Bovendien kon zij geen respect opbrengen voor de begeleiding die met twee maten mat en niet rechtvaardig was. Een laatste jongere vertelt dat hij tekort aan het project heeft deelgenomen om er door beïnvloed te zijn met betrekking tot de opleiding die hij nu volgt (elektrotechniek niveau 2 op het VMBO). Hij is vroegtijdig uit het project ontslagen:

“Het is mijn eigen schuld dat ik uit het project ontslagen ben. Ik heb hier enorm veel spijt van. Als het mij was gelukt om het project af te sluiten, had ik nu misschien wel bij de marechaussee gewerkt.”

Geen uitstroom naar scholing of werk

Negen van de 29 geïnterviewde jongeren zijn niet doorgestroomd naar scholing en/of werk; het project heeft kennelijk geen positieve invloed gehad als het gaat om het ‘harde resultaat’, te weten, het vinden van een baan of een opleiding.

De negen jongeren die niet zijn uitgestroomd naar scholing of werk, vinden dat het project hen niets (concreets) heeft opgeleverd. Soms zijn zij positief over de projectperiode, maar

teleurgesteld over de afloop daarvan. Door ontslag uit het project zijn zij bijvoorbeeld achtergebleven met schulden. Bovendien geven zij aan dat hun ontslag onterecht is geweest. Ook dit veroorzaakt frustratie en een gevoel van onrechtvaardigheid. Een jongere verwoordt:

“Zij hebben mij van de een op de andere dag laten zitten. Er werd veel beloofd, maar daar is weinig van terecht gekomen.”

Jongeren die niet doorstromen vanuit een (externe) stageplaats of die niet actief worden bemiddeld of ondersteund bij het vinden van scholing of werk, blijken daadwerkelijk vaker niet door te stromen naar scholing of werk dan jongeren die hierbij wel begeleid worden of er wel in slagen een stageplaats te bemachtigen. Daarnaast blijkt uit de verhalen van de geïnterviewde jongeren dat tussentijds ontslag (en dat gebeurt vaak) uit het project het terugkeren naar school of het vinden van een baan negatief beïnvloedt.

De ex-deelnemers met kritiek op het project zijn vooral in Lelystad te vinden. Zij wijzen er op dat als het niet ‘klikt’ tussen de begeleiding en de deelnemer dat het moeilijk is het project op een positieve manier te voltooien. De projectorganisatoren kunnen zich wel iets voorstellen bij de kritiek van deze ex-deelnemers. In Lelystad is sprake geweest van wisselingen in de projectleiding en in de deelnemersbegeleiding met mogelijk negatieve gevolgen voor de begeleiding van deelnemers (zie ook hoofdstuk 3).

5.5.3 De invloed van het VOS-project op negatieve politiecontacten

Van de achttien jongeren die voorafgaand aan het VOS-project in aanraking waren met de politie, geeft een minderheid (zeven jongeren) expliciet aan dat het project een goede invloed op hen heeft gehad waardoor zij geen criminele activiteiten meer uitvoeren. Die goede invloed bestaat volgens de jongeren uit verschillende aspecten:

- Het VOS-project geeft de jongeren een dagbesteding en haalt hen van de straat.
- Door het VOS-project krijgen de jongeren het gevoel een tweede kans te krijgen om voor de eerlijke kant van het leven te kiezen. Zij krijgen een doel in hun leven en het gevoel dat zij meetellen en iets nuttigs van hun leven kunnen maken.
- Het VOS-project maakt de jongeren bewust van het feit dat criminaliteit hun toekomst verpest.
- Het VOS-project leert de jongeren vanuit een andere invalshoek naar het leven te kijken: ‘maak iets nuttigs van je leven’. Dat houdt scholing en werk in en niet in aanraking komen met de politie.
- Het VOS-project verandert de houding van de jongeren. Ze worden rustiger, socialer en krijgen meer vertrouwen in zichzelf en de wereld.

- Door het VOS-project hebben sommige jongeren een baan gekregen, een dagbesteding. Door dit perspectief in hun leven zijn zij niet meer gevoelig voor criminaliteit.

Eén jongere zegt bijvoorbeeld over het VOS-project:

“Als ik niet had deelgenomen aan het VOS-project had ik naar alle waarschijnlijkheid nog een jaar doelloos rondgehangen. Misschien was ik dan wel weer in aanraking gekomen met de politie, of met verkeerde mensen omgegaan.”

Zoals het bovenstaande overzicht aangeeft, haalde het project de jongeren niet alleen van de straat en gaf hen een dagbesteding maar zagen de jongeren door deelname aan het project ook in dat criminaliteit hun toekomst verpest. Door het project zijn zij vanuit een andere invalshoek naar het leven gaan kijken. Met name de begeleiding heeft hen “de ogen geopend” om iets nuttigs van het leven te maken.

“Ik ben door het VOS minder bijdehand geworden. Ook heb ik geleerd ‘nee’ te zeggen, bijvoorbeeld tegen foute vrienden. De teambegeleiders hebben mij laten inzien met wat voor jongens ik omging, dat dit mijn toekomst verpeste. De begeleiding was heel eerlijk, dat waardeerde ik. Zonder het VOS had ik allang vastgezet.”

Een derde jongere verwoordt het als volgt:

“Door VOS project ben ik rustiger en socialer geworden. Het VOS haalt je van de straat en uit de sleur. Ik denk nu beter na over wat ik wil. Het VOS heeft mij toekomst gegeven: opleiding en werk. Daarom haal ik geen criminele dingen meer uit.”

Naast de zeven jongeren die expliciet aangeven dat het VOS-project heeft bijgedragen aan het beteren van hun leven, meent een iets groter aantal (tien jongeren) dat het project daar niets mee te maken heeft. Hoewel zij de positieve invloed van het project erkennen, geven zij aan zelf bewust voor een veranderde levenshouding gekozen te hebben. Dat hadden zij ook zonder het project gedaan. Zij vertellen dat zij al vóór deelname aan het project op de goede weg zaten en hun leven wilden beteren. Zij onderbouwen dit met de woorden:

“Ik wilde mijn leven al beteren, anders had ik mij nooit voor het VOS-project aangemeld. Dat het nu goed met mij gaat, staat los van het VOS.”

Ook zijn er jongeren (4 jongeren) die zo geschrokken zijn van hun cel- of taakstraf, dat zij expliciet aangeven die ervaring nooit meer mee willen maken en om die reden verre van criminaliteit willen blijven. Ook het krijgen van het baan of een vriendin, wordt door de jon-

geren genoemd als de belangrijkste oorzaak om niet langer met de politie in aanraking te zijn. De jongeren vertellen ouder en rustiger te zijn geworden terwijl de jongeren met een baan bovendien geen tijd meer hebben om rottigheid uit te halen.

Drie jongeren die in Lelystad deel hebben genomen aan het VOS-project geven aan dat het project bijna averechts voor hen heeft gewerkt. Zij zijn voor hun gevoel onterecht uit het project ontslagen of hebben na afronding van het project nog steeds geen werk gevonden. Na afloop van hun VOS-periode zijn zij daarom in de schulden geraakt maar ook gefrustreerd over het feit dat het project van de ene op de andere dag voor hen ophield. Eén jongere is daadwerkelijk de fout weer in gegaan. De anderen weten dat ze verre van de politie moeten blijven, maar geven wel aan dat dit hun moeilijk wordt gemaakt gezien hun huidige situatie.

“Het VOS-project eindigde nogal abrupt voor mij. Het is inmiddels een jaar geleden en ik heb nog steeds geen baan. Toen mijn contract bij Concern voor Werk ophield, was alles afgelopen. Daarom heb ik bijna het gevoel dat ik alles voor niets heb gedaan. Ik heb helemaal geen geld. Als dit te lang zo doorgaat, ga ik misschien alsnog voor de bijl.”

5.6 Invloed van achtergrondkenmerken en thuissituatie op de resultaten

Niet alleen de organisatie van en de begeleiding en nazorg door het VOS-project zijn mogelijk van invloed op de resultaten van het project maar ook de achtergrondkenmerken en thuissituatie van de jongeren kunnen van invloed zijn op behaalde resultaten (scholing en werk). Omdat na afloop van het project bijna geen enkele geïnterviewde jongere nog in aanraking is geweest met de politie, laten we het zoeken van een verklaring op dat gebied in deze paragraaf buiten beschouwing.

Uit hoofdstuk 4 en het onderhavige hoofdstuk bleek dat de uitstroomresultaten tussen Dronten en Lelystad verschillen. De resultaten blijven in Lelystad achter in vergelijking met Dronten. Om de invloed van achtergrondkenmerken en thuissituatie zo duidelijk mogelijk te kunnen weergeven, worden in deze paragraaf daarom twee tegenovergestelde groepen jongeren tegenover elkaar geplaatst. Het gaat om de geïnterviewde jongeren in Dronten die succesvol zijn uitgestroomd naar scholing of werk (9 jongeren) en om jongeren in Lelystad die na afloop geen scholing of werk hebben gevonden (6 jongeren).² In tabel 5.6 wordt gezien of de achtergrondkenmerken verschillen tussen beide groepen jongeren. Opgemerkt

² De jongeren in Dronten die niet zijn uitgestroomd naar scholing of werk en de jongeren in Lelystad die wel zijn uitgestroomd naar scholing of werk worden dus buiten beschouwing gelaten.

dient te worden dat het om zeer kleine aantallen gaat, waardoor geen harde uitspraken gedaan kunnen worden.

Tabel 5.6 Invloed van achtergrondkenmerken van de geïnterviewde jongeren op uitstroom naar scholing en/of werk in absolute aantallen (N=15)

	Dronten (jongeren uitgestroomd naar scholing/werk)	Lelystad (jongeren <i>niet</i> uitgestroomd naar scholing/werk)	Totaal
Man	6	4	10
Vrouw	3	2	5
Totaal	9	6	15
Autochtoon	8	2	10
Allochtoon	1	4	5
Totaal	9	6	15
Jonger dan 18 jaar	6	3	9
18 jaar of ouder	3	3	6
Totaal	9	6	15
Afgeronde opleiding bij instroom	2	3	5
Geen afgeronde opleiding bij instroom	7	3	10
Totaal	9	6	15
Politiecontacten bij instroom	5	4	9
Geen politiecontacten bij instroom	4	2	6
Totaal	9	6	15

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

Met betrekking tot de 29 geïnterviewde jongeren hebben de volgende variabelen niet of nauwelijks invloed op de uitstroom naar scholing of werk:

- geslacht;
- leeftijd;
- het behalen van een diploma voorafgaand aan het project;³
- het hebben van politiecontacten voorafgaand aan het project.

De etniciteit van de jongeren lijkt er echter wel toe te doen. De jongeren in Dronten (uitgestroomd naar scholing/werk) zijn bijna allemaal autochtone Nederlanders, terwijl de jongeren in Lelystad (niet uitgestroomd naar scholing/werk) voor het overgrote deel van allochtone afkomst zijn.

³ De jongeren die succesvol zijn uitgestroomd in Dronten hebben zelfs vaker zonder diploma de middelbare school verlaten dan met diploma.

De thuissituatie van de jongeren voorafgaand aan deelname aan het VOS-project lijkt ook een rol te spelen. We zijn daarbij opnieuw afgegaan op de verhalen van de jongeren zelf. De thuissituatie kan ‘normaal’ zijn of ‘goed’ maar daarnaast ook ‘problematisch’.⁴ Als problematische thuissituatie hebben we het volgende gedefinieerd:

- Niet thuiswonend maar bijvoorbeeld wonend op een internaat, bij een oma of andere familieleden, op wisselende adressen et cetera.
- Inwonend bij gescheiden moeder met financiële of andere problemen.

Tabel 5.7 laat de invloed zien van de thuissituatie op de uitstroom uit het project naar scholing of werk.

Tabel 5.7 Invloed van een problematische thuissituatie van de geïnterviewde jongeren op uitstroom naar scholing en/of werk in absolute aantallen (N=15)

	Dronten (jongeren uitgestroomd naar scholing/werk)	Lelystad (jongeren <i>niet</i> uitgestroomd naar scholing/werk)	Totaal
Problematische thuissituatie	2	4	6
Geen problematische thuissituatie	7	2	9
Totaal	9	6	15

Bron: interviews ex-deelnemers VOS-project.

Uit de tabel wordt duidelijk dat de meerderheid van de succesvol uitgestroomde jongeren in Dronten geen problematische thuissituatie had. De meerderheid van de niet-succesvol uitgestroomde jongeren in Lelystad had dat daarentegen wel.

5.7 Samenvatting en conclusies

Achtergrond van de jongeren

De interviews met de 29 jongeren geven een aardige aanvulling op de achtergrond van de jongeren, zoals we die kennen uit de dossiers (zie hoofdstuk 2).

Zo lijkt uit de 29 interviews naar voren te komen dat de jongeren die voorafgaand aan het project niet met de politie in aanraking zijn geweest, wel vaak omgingen met vrienden en/of familieleden met criminele antecedenten. Dit spoort met de bevinding dat jongeren met criminele antecedenten even goede of zelfs betere uitstroomresultaten boeken als de jongeren

⁴ Wanneer de ouders gescheiden zijn maar de jongeren aangeven dat het thuis goed ging en gezellig was, hebben wij dit niet aangemerkt als problematische thuissituatie.

zonder geregistreerde politiecontacten. Kennelijk verschillen beide groepen niet erg van elkaar. De meerderheid van de ex-deelnemers is afkomstig uit milieus waarin criminaliteit voorkomt.

Verder komt uit de interviews naar voren dat de ex-deelnemers in Lelystad vaker van allochtone afkomst zijn dan in Dronten. Deze bevinding wordt bevestigd door de organisatoren van het project.

Resultaten

Ten eerste blijkt uit de interviews met de 29 ex-deelnemers dat de helft van de jongeren langer aan het project deelneemt dan de door het project beoogde 9 maanden. Ten tweede komt duidelijk naar voren dat de jongeren met name zijn georiënteerd op werk en niet graag terugkeren naar school of een vervolgopleiding. Voorts blijkt dat de jongeren die al een diploma hadden voorafgaand aan het project, eerder geneigd zijn na afloop opnieuw naar school te gaan dan jongeren die geen diploma hebben. Het VOS-project slaagt er slechts in geringe mate in deze laatste groep jongeren opnieuw te motiveren voor school of vervolgopleiding.

De carrières van de jongeren die werk vinden, lijken, op het werk in de beveiliging na, niet zeer stabiel. Juist de ex-deelnemers die geen werk in de beveiligingsbranche vinden, hebben na afloop vaak wisselende werkgevers, veelal omdat hun tijdelijke arbeidscontracten niet worden verlengd. De jongeren in de beveiliging daarentegen, zijn allen nog werkzaam bij hun eerste baan na het VOS-project.

Invloed van het project op de geboekte resultaten

Wat is nu de invloed van het VOS-project, volgens de jongeren, op uitstroom naar scholing of werk en op politiecontacten?

Het gaat om de volgende vormen van positieve invloed:

- Bij doorstroom vanuit de externe stage in een baan is duidelijk sprake van een positieve invloed van het project op het resultaat. Het resultaat is bovendien bestendig.
- Daarnaast kunnen jongeren bemiddeld worden door het projectteam naar scholing of een baan of daarbij hulp of advies krijgen. Ook dit heeft een positieve invloed op het resultaat, al lijkt dit minder stabiel dan het resultaat bij doorstroom vanuit de stage.
- Een derde vorm van positieve invloed door het project is de jongeren motiveren om hun leven op te pakken, naar school te gaan, aan het werk te gaan, vanuit een andere invalshoek naar het leven te kijken, hun zelfvertrouwen op te bouwen en bovenal verre te blijven van de criminaliteit. De begeleiding van de jongeren gedurende het project speelt hierbij een belangrijke rol. Jongeren die vertellen gemotiveerd te zijn door het project,

geven aan dat dit met name komt door de persoonlijke begeleiding van de teambegeleiders.

- Een (grote) minderheid van de jongeren die voorafgaand aan het project met de politie in aanraking is geweest, zegt door het project op andere gedachten te zijn gebracht.

Het gaat om de volgende vormen van negatieve invloed:

- Ontslagen worden uit het project heeft een negatieve invloed op de resultaten. De jongeren stromen in dat geval heel moeilijk zelfstandig uit in scholing of werk.
- Van de jongeren met politiecontacten voorafgaand aan het project meent iets meer dan de helft dat het project niet heeft bijgedragen aan het 'beteren van hun leven'. De motivatie om geen delicten meer te plegen, komt bij henzelf vandaan, zo brengen zij naar voren.

Verklaring van het verschil tussen resultaten in Dronten en Lelystad

Hoewel het om een klein aantal onderzochte deelnemers gaat, kan het volgende opgemerkt worden:

- Een problematische thuissituatie voorafgaand aan het project staat een succesvolle uitstroom naar scholing en werk in de weg. In Lelystad lijkt een problematische thuissituatie vaker voor te komen dan in Dronten. Dit komt overigens overeen met het idee dat de projectorganisatoren hierover hebben.
- De etniciteit van de jongeren lijkt er eveneens toe te doen. In Dronten, waar het merendeel van de jongeren van autochtone afkomst is, stromen meer jongeren uit naar scholing of werk dan in Lelystad. Van de jongeren in Lelystad die niet uitstromen naar scholing of werk is het merendeel van allochtone afkomst.
- Een klein aantal geïnterviewde deelnemers verwoordt kritiek op de begeleiding in Lelystad. De projectorganisatoren erkennen dat het project in Lelystad gedurende langere tijd te kampen heeft gehad met wisselingen van projectleiders en teambegeleiders.

6 DE MEERWAARDE VOOR DE OMGEVINGSVEILIGHEID

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we achtereenvolgens in op de ‘kwantitatief gemeten’ veiligheid (paragraaf 6.2) en de ‘kwalitatief becommentarieerde’ veiligheid (paragraaf 6.3). We gebruiken hiervoor bestaand statistisch onderzoek en ontleen gegevens aan gesprekken met ‘deskundigen’ die meer of minder betrokken zijn bij het project, zoals winkeliers, jongerenwerkers en wijkagenten.

In beide paragrafen staan zowel de objectieve of feitelijke veiligheid (aantallen delicten of incidenten) als de subjectieve (door burgers beleefde) veiligheid centraal.

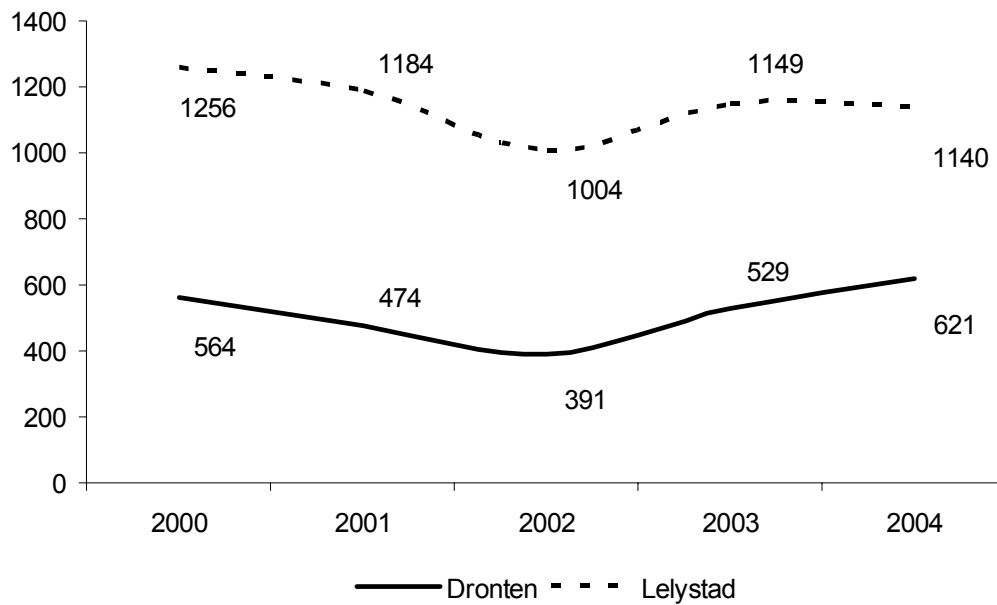
6.2 Omgevingsveiligheid: kwantitatief gemeten

Om een indruk te krijgen van de gepercipieerde en werkelijke omgevingsveiligheid in Dronten en Lelystad presenteren we cijfers van de Politiemonitor Bevolking en X-pol.¹ In deze paragraaf zijn een drietal figuren opgenomen die iets zeggen over de objectieve veiligheid in beide gemeenten; tegelijkertijd valt de relatie tussen het VOS-project en de objectieve veiligheidssituatie niet hard te maken.

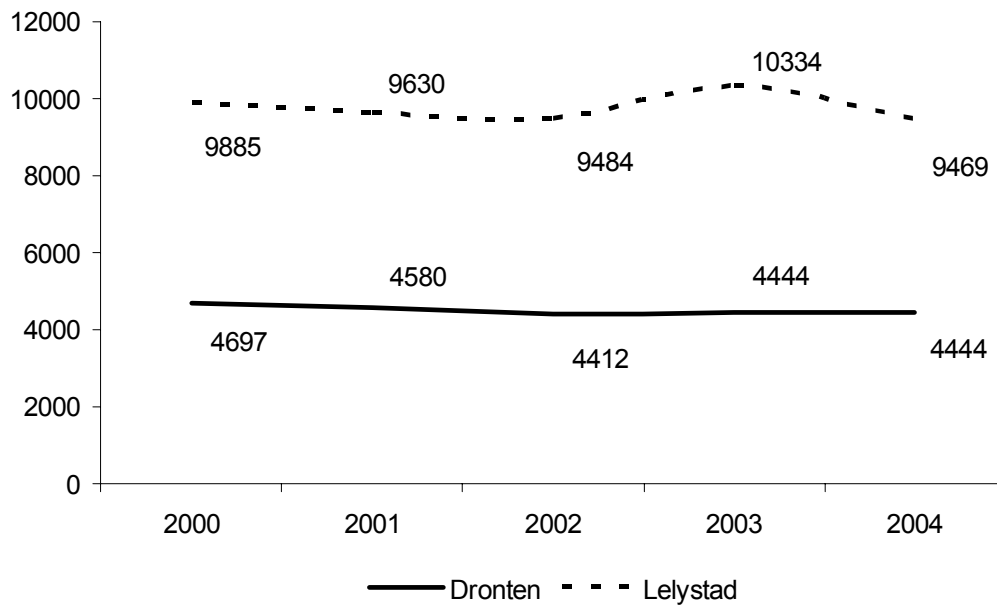
In de figuren 6.1 en 6.2 is te zien dat er geen duidelijke trends waarneembaar zijn in het aantal jongeren dat verdacht wordt van een misdrijf (figuur 6.1) of het aantal incidenten dat in Dronten en Lelystad plaatsvindt (figuur 6.2). Dit maakt dat de invloed van het VOS-project op de feitelijke omgevingsveiligheid niet zichtbaar gemaakt kan worden.

¹ Voor andere cijfers die licht werpen op de objectieve veiligheid in Lelystad en Dronten verwijzen we naar de bijlagen.

Figuur 6.1 Verdachten van misdrijven jonger dan 25 jaar in Dronten en Lelystad in de periode 2000 tot en met 2004



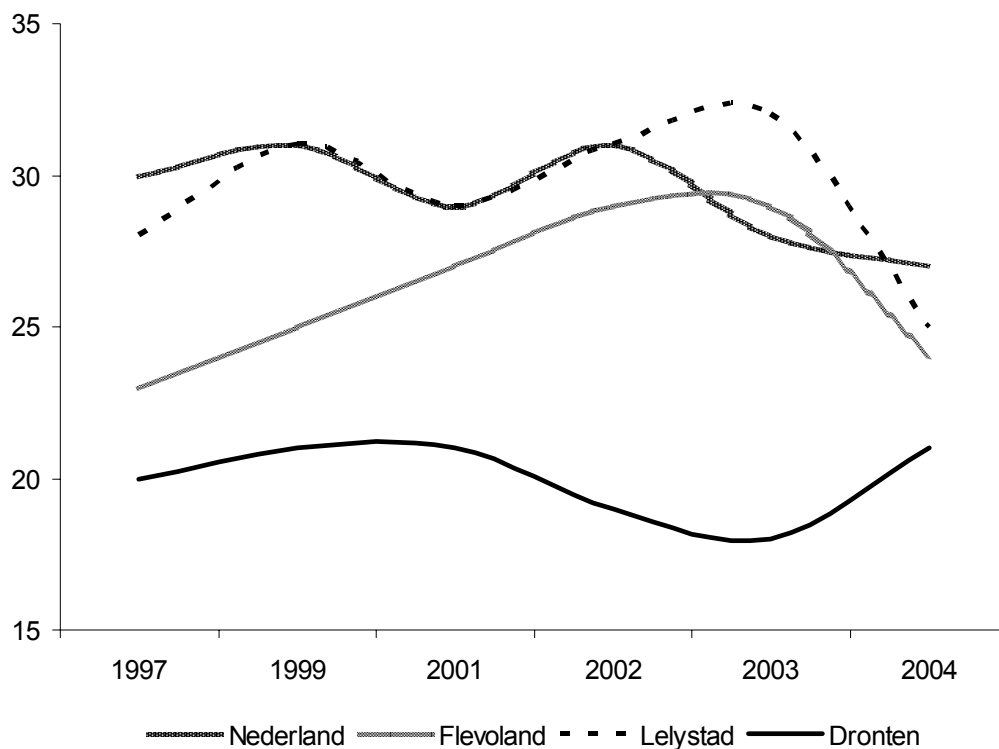
Figuur 6.2 Aantal incidenten (misdrijven en overtredingen) in Dronten en Lelystad in de periode 2000 tot en met 2004



Gezien het feit dat jongeren worden ingezet in verschillende wijken en buurten, is het effect van hun inzet moeilijk meetbaar. Daarnaast letten jongeren op overtredingen die zeer weinig worden geregistreerd, zoals het aanspreken van burgers die fietsen in verboden zones. Om deze redenen is het erg moeilijk om statistisch het effect van het VOS-project aan te tonen.

In figuur 6.3 is te zien dat er geen duidelijke ontwikkelingen of trendbreuken zichtbaar zijn in de onveiligheidsgevoelens van burgers. Jaarlijks schommelt het percentage burgers dat zich wel eens onveilig voelt. In het jaar 2004 is er sprake van een daling van dit percentage in Lelystad en een stijging in Dronten. Naast het feit dat Lelystad en Dronten van elkaar verschillen voor wat betreft de beleefde onveiligheid, zijn er veel beïnvloedende factoren die het moeilijk maken om deze trends te kunnen interpreteren.

Figuur 6.3 Percentage burgers dat zich wel eens onveilig voelt in Dronten (2002 is schatting), Lelystad (2002 is schatting), Flevoland en Nederland in de periode 2000 tot 2004



In april 2002 (Dronten, nulmeting in 2000) en april 2003 (Lelystad, nulmeting 2001) heeft de leiding van het VOS-project in samenwerking met de regiopolitie Flevoland een enquête gehouden onder inwoners van Dronten en Lelystad om hen te vragen naar veiligheidsbeleving. Ook uit deze onderzoeken is gebleken dat het lastig is om de invloed van het project vast te stellen op de veiligheidsbeleving van burgers.

Tabel 6.1 laat zien dat bewoners van Dronten en Lelystad zich in de avonduren enigszins veiliger zijn gaan voelen. De inwoners van de gemeente Dronten voelen zich vooral in het centrum in veiliger tijdens de avonduren. De burgers van Lelystad voelen zich juist in de eigen wijk veiliger in de avonduren. De verbetering in de veiligheidheidsgevoelens kan in het centrum van Dronten kunnen (deels) worden toegeschreven aan het VOS-project, omdat de deelnemers daar vaak surveilleren en het meest gezien worden door burgers. In Lelystad is de verbetering in de eigen wijk moeilijker verklaarbaar; het VOS-team is 's avonds vooral in het centrum van Lelystad ingezet.

Tabel 6.1 Percentage burgers dat zich tamelijk tot zeer onveilig voelt

	Dronten		Lelystad	
	<i>Nulmeting</i>	<i>Vervolgmeting</i>	<i>Nulmeting</i>	<i>Vervolgmeting</i>
Onveilig in de eigen wijk in de avonduren	8	5	22	15
Onveilig in het centrum in de avonduren	18	13	52	51

Bron: vervolgmeting VOS Dronten en Lelystad, pagina 6.

6.3 Omgevingsveiligheid: kwalitatief becommentarieerd

In het kader van het verzamelen van gegevens over de omgevingsveiligheid hebben we acht telefonische interviews gehouden in Dronten en Lelystad met personen die (zijdelings) betrokken zijn bij het VOS-project. In Dronten zijn een schoolbestuurder, twee winkeliers en een wijkagent geïnterviewd en in Lelystad zijn een jongerenwerker, wijkagent, winkelier en agent die verantwoordelijk is voor de veiligheid op de Flevolijn geïnterviewd. Daarnaast zijn in een rondetafelgesprek zes personen uitgenodigd die goed op de hoogte zijn van de inhoud en de opzet van het VOS-project en die zicht hebben op de impact en de resultaten op de jongeren en de omgeving. In dit rondetafelgesprek zijn de deelnemers gevraagd naar het effect van het VOS-project op de omgevingsveiligheid.

De deelnemers van het gesprek zijn van mening dat elke vorm van toezicht een bijdrage levert aan het verbeteren van de veiligheid. Er zijn immers extra oren en ogen die waarnemen tijdens het surveilleren. Het voordeel van de VOS-deelnemers is dat zij anders naar de mensen en situaties om zich heen kijken en daarom waardevolle informatie kunnen verzamelen voor wijkagenten en winkeliers of met succes mensen op een andere manier aanspreken dan bijvoorbeeld een wijkagent zou kunnen doen. De jongeren staan immers nader tot de burgers dan een agent in politie-uniform. De VOS-deelnemers hebben echter hun eigen uniform (de rode jas) en daarom zijn ze goed herkenbaar. Wel signaleren de deelnemers van het rondetafelgesprek dat burgers niet altijd weten wat het VOS-project is en wat de taken van de jongeren zijn. Daarom is het belangrijk dat dit goed wordt uitgedragen.

Dronten

De respondenten in Dronten zien de VOS-teams regelmatig en soms zelfs dagelijks lopen. Zij zien ze met name surveilleren in het centrum en de wijkagent vraagt hun ondersteuning bij bijvoorbeeld buurtonderzoeken. De respondenten voelen zich persoonlijk niet veiliger door de aanwezigheid van de jongeren, maar dat is omdat ze zich niet onveilig voelen. Ze hebben het idee dat burgers en het winkelend publiek zich wel veiliger voelen door de aanwezigheid van de jongeren. Aan de andere kant nemen burgers de jongeren niet altijd serieus. Dit komt volgens een enkele respondent omdat de jongeren niet professioneel gekleed zijn (bijvoorbeeld in een spijkerbroek), de jongeren erg wisselen in kwaliteit en professionaliteit, de jongeren hun leeftijdsgenoten niet voldoende aanspreken en het VOS-project niet voldoende bekend is en gepromoot wordt bij burgers en winkeliers.

Eén respondent geeft aan dat hij van mening is dat de overlast van jongeren zich vanuit het centrum naar de buitenwijken heeft verplaatst en dat het daarom zaak is om daar VOS-teams in te zetten. Verder menen de respondenten dat jongeren op de lagere school informatie kunnen geven over hun taken (mede als waarschuwing voor leerlingen dat je niet op het foute pad moet raken), overlastgevende jongeren structureel in het VOS-project gezet moeten worden zodat de overlast van jongeren verder daalt, jongeren beter in staat zijn om hun leeftijdsgenoten aan te spreken dan de wijkagent, er meer VOS-teams moeten surveilleren tijdens de koopavond en dat de VOS-teams meer contact moeten houden met winkeliers zodat ze informatie kunnen uitwisselen.

Lelystad

De respondenten in Lelystad zien de jongeren vaak surveilleren in en om het centrum. De geïnterviewde wijkagent werkt nauw samen met de jongeren, ze wisselen informatie uit en hij kan ze inzetten bij speciale projecten. Een andere respondent heeft de jongeren ingezet bij de ondersteuning van een groot muziekevenement en dat als een goede samenwerking ervaren. Volgens de respondenten worden de jongeren gerespecteerd door de burgers, omdat zij zien dat de politie het VOS-project ondersteunt. Burgers zien de jongeren als een bijdrage voor de veiligheid, maar dat neemt niet weg dat zij niet allemaal bereid zijn om naar de jongeren te luisteren wanneer zij worden aangesproken. Wel hebben de respondenten het idee dat de jongeren goed in staat zijn om hun leeftijdsgenoten aan te spreken. De respondenten zijn van mening dat de overlast in het centrum is afgenomen, hoewel ze hier geen aantoonbaar bewijs voor hebben. Zij denken niet dat er minder overlast is omdat de overlastgevers in het VOS-project zijn opgenomen. De lege plaatsen worden immers snel weer opgevuld door nieuwe overlastgevers. Ten slotte meldt een van de agenten een succesvol voorlichtingsproject, gericht op de voorkoming van diefstal van en uit auto's. In dit project hebben de VOS-deelnemers voorlichtingsmateriaal verspreid onder autobestuurders.

De respondenten vinden dat de jongeren nog meer op de donderdagavond ingezet moeten worden, omdat er dan veel hangjongeren zijn die het winkelend publiek intimideren door bijvoorbeeld met bier in de hand rond te hangen. Daarnaast moeten de taken en verantwoordelijkheden van jongeren uitgebreid worden, door hen bijvoorbeeld in te zetten bij grote evenementen, in winkels of hen op speciale plaatsen te laten surveilleren. Een andere respondent is echter van mening dat de jongeren meer begeleid moeten worden op straat en niet te veel alleen mogen lopen, want het gebeurt regelmatig dat de jongeren onderling staan 'te kletsen'.

6.4 Samenvatting en conclusies

Het verband tussen het VOS-project en ontwikkelingen in feitelijk gepleegde criminaliteit of gepercipieerde onveiligheid, is moeilijk te leggen. Onderzoek van de Regiopolitie Flevoland oppert de mogelijkheid dat vooral de door burgers gepercipieerde omgevingsveiligheid is verbeterd vanwege een positieve bijdrage van het project:

- Inwoners van Dronten en Lelystad voelen zich in de avonden veiliger dan een aantal jaren geleden.

De veronderstelling is plausibel dat de aanwezigheid van de VOS-teams heeft bijgedragen aan deze verbeterde veiligheidsgevoelens: het imago van het project en de zichtbaarheid van de teams (het rode jack!) is zonder meer goed te noemen.

7 CONCLUSIES

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de twee hoofdvragen van dit onderzoek. Het betreft de vragen naar de effecten van het VOS-project op de twee volgende gebieden:

- Het gedrag van de deelnemers, tot uiting komend in het volgen van scholing, het hebben van werk en het niet recidiveren in crimineel opzicht.
- De objectieve en subjectieve omgevingsveiligheid.

In paragraaf 7.2 worden de resultaten van het project op het gebied van scholing en werk beschreven en verklaard. In paragraaf 7.3 komen de resultaten op het gebied van politiecontacten aan bod en in paragraaf 7.4 de omgevingsveiligheid.

7.2 Effecten op het gebied van scholing en werk

Resultaten op het gebied van scholing en werk

Van de 70 ex-deelnemers de helft na (voortijdige) afronding van het project werk of is teruggegaan naar school. De andere helft heeft op dit moment geen werk of is niet schoolgaand. De resultaten verschillen tussen Dronten en Lelystad. In Dronten heeft 68 procent van de ex-deelnemers tijdens of na het project scholing of werk (19 van de 28 jongeren), in Lelystad is dit 38 procent (16 van de 42 jongeren). Het project voldoet hiermee niet aan de doelstelling zoals verwoord in het projectplannen: Lelystad streeft naar een positieve uitstroom (uitstroom naar een baan of vervolgopleiding) van zestig procent, Dronten naar honderd procent.¹ Een zinvolle vergelijking met de uitstroomresultaten van een vergelijkbaar project is helaas niet te maken.²

Van de zeventig ex-deelnemers hebben 35 jongeren werk en/of scholing gevonden en staan 35 (nog) met lege handen. Een groot deel van de jongeren met resultaat in scholing en/of werk (20 van de 35 jongeren), slaagt er in om uit te stromen zonder het project volledig te voltooien, zij stromen voortijdig uit. Van de jongeren die het project onvrijwillig voortijdig hebben beëindigd (meestal vanwege ontslag, ook dit zijn 35 jongeren) is slechts van een klein deel (5 jongeren) bekend dat zij een baan hebben of een opleiding volgen.

¹ Zie hoofdstuk 2.

² In hoofdstuk 4 bespreken we de resultaten van een vergelijkbaar project in Leiden. De uitstroomdefinitie van het Leidse project is ruimer dan die van VOS in Lelystad en Dronten. De vergelijking op uitstroomcijfers is aldus niet zinvol.

Ontslag uit het project komt vooral voor in Lelystad (26 van de 35 ontslagen jongeren wonen in Lelystad). Dit gegeven is voor een groot deel verantwoordelijk voor het lagere succespercentage in Lelystad.

Op andere punten komen de resultaten overeen met de plannen: zowel Lelystad als Dronten realiseert de gewenste instroomaantallen en bereikt de jongeren waarvoor het project is bedoeld (afgebroken schoolopleiding, veelal bekend bij de politie en werkloos). Wel moet worden gezegd dat de deelnemers jonger zijn dan oorspronkelijk beoogd. Ten slotte is de gemiddelde trajectduur van ongeveer twaalf maanden langer dan de beoogde negen maanden.

Verklaring van de resultaten op het gebied van werk en scholing

Uit de analyses van de dossiers en het cliëntvolgsysteem van Concern voor Werk is gebleken, dat de jongeren die een grote kans hebben om na het project uit te stromen naar scholing of werk, ouder zijn dan achttien jaar, een afgeronde opleiding achter de rug hebben en geen of slechts een paar politiecontacten hebben bij instroom in het project. Ook blijkt dat jongens een iets grotere kans op positieve uitstroom hebben dan meisjes. Een mogelijke verklaring is dat meisjes minder belangstelling hebben voor werk in de beveiligingsbranche en moeite hebben om in een andere sector emplooi te vinden.

Uit de interviews met de 29 ex-deelnemers komt duidelijk naar voren dat de jongeren vooral zijn georiënteerd op werk en niet graag terugkeren naar school of een vervolgopleiding. Voorts blijkt dat de jongeren die al een diploma hadden voorafgaand aan het project, eerder geneigd zijn na afloop opnieuw naar school te gaan dan jongeren die geen diploma hebben. Het project slaagt er nauwelijks in om de jongeren met een afgebroken schoolcarrière opnieuw de schoolbanken in te krijgen.

De carrières van de jongeren die werk vinden lijken vooral bestendig wanneer zij werk in de beveiligingsbranche hebben gevonden. De ex-deelnemers die geen werk in de beveiligingsbranche vinden of willen, hebben na afloop vaak wisselende werkgevers, veelal omdat hun tijdelijke arbeidscontracten niet worden verlengd. Een belangrijke conclusie is dat, ook in een overwegend krappe arbeidsmarkt, de beveiligingsbranche werkgelegenheid biedt en dat het VOS-project zich wat dat betreft op een goede sector richt om jongeren in te laten stromen op de arbeidsmarkt.³

Ten slotte: een minderheid van de geïnterviewde deelnemers heeft kritiek op het project. Zo zijn de deelnemers die het project voortijdig hebben beëindigd het bijna altijd oneens met hun ontslag. Deze deelnemers vinden het moeilijk om zelfstandig werk of scholing te vinden.

³ Hierbij zij opgemerkt dat één van de grotere beveiligingsbedrijven in de regio aangeeft geen stages of startfuncties te bieden die aansluiten bij het niveau van de VOS-jongeren.

Zij wijzen op de in hun ogen onvoldoende vormgegeven nazorg na afloop van het project. Concern voor Werk geeft aan dat een deel van de ontslagen deelnemers zo teleurgesteld is dat zij nazorg afwijzen. Echter: ook niet-ontslagen jongeren, die bijvoorbeeld zijn uitgestroomd zonder directe doorstroom naar een baan of een vervolgopleiding, voelen zich nog al eens ‘in de steek gelaten’. Dit zijn veelal de jongeren die vooruit willen met hun leven, maar die geen belangstelling hebben voor werk in de beveiligingsbranche. De projectorganisatoren erkennen dat de nazorg voor sommigen te kort schiet. Zij wijzen er op dat bezuinigingen de mogelijkheden voor nazorg belemmeren. Ook voeren zij (terecht) aan dat de arbeidsmarkt weinig kansen biedt aan jongeren met een nog laag opleidingsniveau en een stigma als probleemjongere.

Verklaring van het verschil in resultaat tussen Dronten en Lelystad

De geregistreerde achtergrondkenmerken van de jongeren in Dronten en Lelystad verschillen niet van elkaar (zie hoofdstuk 2). Toch ligt het voor de hand om een verklaring voor het verschil in succes tussen beide gemeenten te zoeken in verschillen tussen deelnemers. We hebben hiertoe de achtergrondkenmerken van de geïnterviewde *succesvolle* ex-deelnemers in Dronten (9 jongeren) vergeleken met de achtergrond van de *niet-succesvolle* ex-deelnemers in Lelystad (6 jongeren). Hieruit komt naar voren dat jongeren in Lelystad vaker in een problematische thuissituatie verkeren. Ook blijkt dat de meerderheid van de jongeren in Lelystad zonder uitstroomresultaat, van allochtone afkomst is. Dronten kent minder deelnemers van allochtone afkomst. Het lijkt er op dat een verklaring voor de mindere resultaten in Lelystad moet worden gezocht in een problematische thuissituatie en een niet-Nederlandse afkomst van de deelnemers. Het aantal jongeren dat de basis vormt voor deze conclusie is uiteraard klein.

Er is echter wel wat te zeggen voor de getrokken conclusie: zowel projectorganisatoren als samenwerkingspartners bevestigen de verschillende achtergronden van de deelnemers in beide gemeenten en voorspellen al voorafgaand aan het onderzoek dat Lelystad op grond van het andere deelnemersprofiel, slechter zal scoren. Bovendien blijkt uit recent onderzoek dat discriminatie op de arbeidsmarkt belemmerend werkt voor startende allochtone jongeren. Dit begint al bij het zoeken van een geschikte stage.⁴

Een laatste verklarende factor voor het verschil in resultaten tussen beide gemeenten, wordt door zowel de projectorganisatoren als enkele jongeren genoemd, namelijk dat het project in Lelystad gedurende langere tijd te kampen heeft gehad met wisselingen van projectconsulenten en teambegeleiders. Wanneer de stabiliteit en de continuïteit in de begeleiding ontbreekt, raken jongeren gemakkelijk teleurgesteld. Volgens de geïnterviewde jongeren werden

⁴ Klaver J.F.I., J.W.M. Mevissen, A.W.M. Odé (2005), *Etnische minderheden op de arbeidsmarkt; beelden en feiten, belemmeringen en oplossingen*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

beloften gedaan met betrekking tot bemiddeling, begeleiding of nazorg, die niet werden waargemaakt. Hierdoor werd hun motivatie negatief beïnvloed; bovendien vonden zij geen geschikte stageplaats tijdens het project of slaagden zij er niet in succesvol uit te stromen.

7.3 Effecten op het gebied van politiecontacten

Resultaten op het gebied van politiecontacten

Het VOS-project heeft een goede invloed op het voorkomen van recidive. Voorafgaand aan het project hadden 47 jongeren negatieve politiecontacten, na afloop is dit aantal geslonken tot 17. Ook blijkt dat de meeste jongeren die instromen zonder politiecontacten tijdens en na de projectperiode geen politiecontacten hebben (17 van de 23 jongeren). Het VOS-project kan echter niet alle jongeren op het rechte pad houden. Er zijn enkele jongeren die tijdens of na de projectperiode voor het eerst in aanraking met de politie komen (6 van de 23 jongeren).

Zowel jongeren die voorafgaand aan het project politiecontacten hadden als jongeren die niet met politie in aanraking zijn geweest stromen uit naar werk of scholing. Hierbij valt op dat jongeren zonder politiecontacten bij instroom, minder vaak succesvol uitstromen dan jongeren die voorafgaand aan het project wel politiecontacten hebben gehad. Van de groep jongeren die wel politiecontacten voorafgaand aan het project hebben gehad zijn de jongeren met slechts een paar contacten er beter in geslaagd om uit te stromen naar scholing of werk dan de jongeren die vijf of meer negatieve politiecontacten bij aanvang van het project hadden.

Verklaring van de resultaten op het gebied van politiecontacten

Voor het feit dat jongeren die voorafgaand aan het project geen politiecontacten hadden deze tijdens of na het project wel krijgen is geen overtuigende verklaring voorhanden. Het is immers denkbaar dat jongeren die voorafgaand aan het project geen politiecontacten hebben zich ook in en na het project goed zullen gedragen. Een mogelijke verklaring is dat jongeren met politiecontacten het VOS-project zien als ‘echt een laatste kans’ en dat zij zich daarom extra inzetten. Een andere verklaring is dat jongeren met of zonder politiecontacten eigenlijk niet van elkaar verschillen, met de enige uitzondering dat de ene groep een vermelding in de politieregistratie heeft gekregen.

In de interviews geeft ongeveer de helft van de jongeren met politiecontacten voorafgaand aan het project aan dat hun deelname een bijdrage heeft geleverd aan het ‘beteren van hun leven’. Anderen zijn van mening dat de keuze om geen delicten meer te plegen voornamelijk bij henzelf vandaan komt. De belangrijkste redenen voor jongeren om uit de criminaliteit te blijven zijn echter:

- De schrik na afloop van, of voorafgaand aan, een cel- of taakstraf.
- Het vinden van een baan.
- Het hebben van een vriendin (de jongens).

De twee laatstgenoemde redenen zijn in overeenstemming met de theorie van Hirschi (zie hoofdstuk 1): wanneer jongeren meer bindingen krijgen, worden de risico's van delictgedrag te groot.

Er zijn, ten slotte, ook een paar ex-deelnemers die aangeven aan dat het project een negatieve ervaring is geweest en dat zij daardoor juist weer in de criminaliteit (dreigen) te vervallen. Deze jongeren zijn naar hun mening onterecht uit het project ontslagen en na het project in de schulden geraakt. De frustratie over het ontslag, het uitblijven van een baan en een (chronisch) tekort aan geld maakt, dat zij elke dag verleid worden om door middel van diefstal of beroving aan hun geld te komen.

7.4 Effecten op de omgevingsveiligheid

Resultaten omgevingsveiligheid

Het verband tussen het VOS-project en ontwikkelingen in feitelijk gepleegde criminaliteit of gepercipieerde onveiligheid, is moeilijk te leggen. Gezien het feit dat de VOS-teams worden worden ingezet in verschillende wijken en buurten, is het effect van hun inzet moeilijk meetbaar. Daarnaast letten VOS-deelnemers op overtredingen die nauwelijks worden geregistreerd, zoals het fietsen in verboden zones. Om deze redenen is het erg moeilijk om het effect van het VOS-project aan te tonen.

Verklaring van de resultaten op het gebied van omgevingsveiligheid

Onderzoek van de Regiopolitie Flevoland oppert de mogelijkheid dat vooral de door burgers gepercipieerde omgevingsveiligheid is verbeterd vanwege een positieve bijdrage van het project: inwoners van Dronten en Lelystad voelen zich in de avonduren veiliger dan een aantal jaren geleden.

Het werk van de veiligheidsteams kan naar ons idee echter niet rechtstreeks in verband worden gebracht met een veiliger gevoel van burgers. Er zijn immers ook andere 'variabelen' in het spel die het veiligheidsgevoel van de burgers beïnvloeden, al is het maar omdat ook andere toezichthouders zijn ingezet.⁵ De gedachte dat de aanwezigheid van de VOS-teams heeft bijgedragen aan de verbeterde veiligheidsgevoelens van inwoners in (het centrum van) Dronten en Lelystad in de avonduren, is echter wel *plausibel*. De projectorganisatoren en vertegenwoordigers van instellingen van wie een beargumenteerd oordeel over de effecten van het

⁵ Dit is alleen in Lelystad het geval, niet in Dronten.

project op de omgevingsveiligheid mag worden verwacht, zoals wijkagenten, jongerenwerkers en winkeliers, brengen zonder uitzondering naar voren dat het imago van het project en de zichtbaarheid van *de rode jasjes* zonder meer goed is.

BIJLAGE 1**VRAGENLIJSTEN****Telefonische itemlijst sleutelinformanten VOS Dronten en Lelystad**

Naam _____

Organisatie _____

Datum gesprek _____

Tijd gesprek _____

Telefoonnummer _____

Algemene vragen die aan alle respondenten worden gesteld

- 1. Wat is uw betrokkenheid bij het VOS-project?**
Vraag naar taken, Dronten/Lelystad, periode en sociale betrokkenheid/passie voor het project.
- 2. Kunt u iets vertellen over de opzet, organisatie en uitvoering van het VOS-project? Zijn er verschillen in de opzet van het project in Dronten en Lelystad?**
Vraag of er voldoende budget is, organisatie van het project, doorverwijzing/selectie/uitval bij selectie, werving van de jongeren, soort jongeren (profiel), inzet van de jongeren in toezichttaken en activiteiten binnen het project.
- 3. Hoe heeft u de samenwerking met de andere uitvoerders van de VOS-projecten ervaren?**
Vraag naar successen, knelpunten en doorbraken.
- 4. Hoe heeft u het werken met de jongeren van de VOS-projecten ervaren?**
Vraag naar successen, knelpunten en doorbraken.
- 5. Welke resultaten heeft u bij de jongeren gezien die u toe kunt schrijven aan hun participatie in het project en waarom schrijft u deze successen toe aan het project?**
Vraag naar positieve resultaten in opleiding, werk(attitude), politiecontacten, redenen en aannames om aan te nemen dat het project effect heeft en het nazorgtraject. Vraag naar negatieve resultaten als uitval, incidenten en knelpunten.
- 6. Wat zijn volgens u de sterke en zwakke factoren van het VOS-project?**
Vraag naar ervaringen en aanbevelingen op het gebied van de (selectie van) jongeren, samenwerking tussen organisaties en reacties van de maatschappij (burgers, winkeliers, scholen en werkgevers).
- 7. Bent u van mening dat het VOS-project gecontinueerd moet worden?**
Vraag naar resultaten voor de jongeren, resultaten voor de maatschappij (veiligheidsbeleving), inzet van budget, inzet van organisaties/personeel.
- 8. Tot zover mijn vragen, heeft u nog iets toe te voegen?**

Specifieke vragen voor respondenten

Inlener/werkgever: Securicor

Hoe verloopt het stagetraject met de deelnemers?

Welke activiteiten doen ze, hoe selecteert u de jongeren die bij u stage lopen, hoe worden ze begeleid, hoe beslist men of een jongere in de organisatie kan/mag blijven?

Inlener/werkgever: St. Perspectief

Hoe verloopt het stagetraject met de deelnemers?

Welke activiteiten doen ze, hoe selecteert u de jongeren die bij u stage lopen, hoe worden ze begeleid, hoe beslist men of een jongere in de organisatie kan/mag blijven?

Vanuit onderwijs: Leerplichtzaken Dronten

Hoe verloopt het traject van jongeren signaleren en aanmelden voor het VOS-project?

Vraag naar welke selectie en wervingscriteria worden gehanteerd, welke jongeren worden niet voorgedragen en welke jongeren juist wel, zijn er alternatieven om de jongeren aan te bieden of is het VOS-project de enige mogelijkheid voor deze doelgroep.

Jongerenorganisatie: De Kubus (Lelystad)

Hoe verloopt het traject van jongeren signaleren en aanmelden voor het VOS-project?

Vraag naar welke selectie en wervingscriteria worden gehanteerd, welke jongeren worden niet voorgedragen en welke jongeren juist wel, zijn er alternatieven om de jongeren aan te bieden of is het VOS-project de enige mogelijkheid voor deze doelgroep.

Concern voor Werk

Geen extra vragen, maar vooral vraag 2, 3, 4 en 6 wordt uitgebreid besproken.

Politiebegeleider

Geen extra vragen, maar vooral vraag 2, 3, 4 en 6 wordt uitgebreid besproken.

Itemlijst ex-deelnemers VOS-project in Dronten en Lelystad

Instructie interviewer:

- Schat als interviewer in of de respondent met ‘u’ of ‘jij’ aangesproken wil worden. Bij twijfel gewoon even vragen aan de respondent.
- Neem de vragenlijst voorafgaand aan de interviews goed door.
- De schuin gedrukte zinnen in de itemlijst zijn bedoeld als toelichting voor de interviewer en worden niet opgelezen.
- Vertel de respondent dat het onderzoek gaat om een evaluatie van het VOS-project en dat we geïnteresseerd zijn in zijn/haar persoonlijke mening en ervaring.
- Vertel de respondent (nogmaals) dat de antwoorden vertrouwelijk worden behandeld.
- M.b.t. het verwerken van het interview: let steeds op bijzonderheden van respondent. Noteer aan het einde van het gesprek kort je persoonlijke indruk van de respondent (bijv. waarom is project geslaagd/niet-geslaagd bij respondent in kwestie volgens interviewer).

Interview afgenomen in Dronten / Lelystad (<i>omcirkelen</i>)
Datum interview: / / (dd/mm/jj)
Naam interviewer:

A. Achtergrondgegevens ex-deelnemer VOS-project

Om te beginnen wil ik u enkele vragen stellen over u zelf. (De antwoorden op deze vragen invullen in onderstaand tabelletje)

Vragen m.b.t. achtergrond respondent	Antwoorden
1. Geslacht respondent (niet vragen, zelf omcirkelen)	Man / vrouw
2. Wat is uw geboortjaar?	19
3. Wanneer heeft u aan het VOS-project deelgenomen?	Van .../... (mm/jj) tot .../... (mm/jj)
5. In welke woonplaats woonde u voor u met VOS begon?	
6. In welke woonplaats woont u nu?	
7. Hoe is u woonsituatie? (<i>Alleenwonend, inwonend bij familie/vrienden, samenwonend met/zonder kinderen etc.</i>)	
8. Waar komen je ouders vandaag? (<i>Meerdere antwoorden mogelijk.</i>)	
9. Wat is de reden dat u bent gestopt met het VOS-project? (<i>Bijv.: Projectperiode was over/tussentijdse uitstroom naar opleiding/tussentijdse uitstroom naar werk/ik mocht niet langer deelnemen vanwege een incident tijdens het werk/ik mocht niet langer deelnemen vanwege een politiecontact/anders, namelijk:</i>)	

9a. Hoe heb je het VOS-project beleefd/ervaren (in het algemeen)?

B. Sociaal-maatschappelijke situatie voor deelname aan VOS-project

10. Hoe was uw woonsituatie voor u met het project begon? *(Bijv. alleenwonend, inwonend bij familie/vrienden, samenwonend met/zonder kinderen, alleenstaand met kinderen.)*
11. Heeft u een opleiding gevolgd voor u met het project begon? Zo ja welke? *(Bijv. basisschool, vbo, vmbo, mavo, havo etc.)*
12. Heeft u deze opleiding/scholing afgemaakt?
13. Had u werkervaring voor u met het VOS-project begon? Zo ja, wat voor werkervaring?
14. Was u wel eens met de politie in aanraking geweest voor u met het VOS-project begon? Zo ja, waarvoor?
15. Had u voor u begon met het project vrienden die in aanraking waren met de politie?

C. Het VOS-project

Ik wil u nu een paar vragen stellen over de inhoud van het VOS-project

16. Wie heeft u aangemeld voor het project?
17. Waar bestond de scholing en de trainingen uit? *(Denk aan non-verbale communicatie, sociale vaardigheidstraining, teamvorming, EHBO-trainingen, leren omgaan met politiecommunicatieapparatuur, scholing over wetgeving en bevoegdheden.)*
18. Wat vond u van de sportactiviteit tijdens het project? *(Antwoord toelichten.)*
19. Welke werkzaamheden verrichtte u in de veiligheidsteams? *(Denk aan toezicht in de openbare ruimte, hulpverlening, ondersteunen politie, contact onderhouden met buurtbewoners, winkeliers, buurthuizen et cetera.)*
20. Waar/hoe liep u stage? *(In de beveiliging, als winkelbediende, als parkeertoezicht-houder)*
21. Was u tevreden over de begeleiding die u kreeg van de politie?
22. Was u tevreden over de begeleiding die u kreeg van Concern voor Werk?
23. Bent u na afloop van het project doorgeleid naar scholing of werk?

D. Veranderingen in sociale- en maatschappelijke situatie en waardering project
Ook wil ik u vragen wat u van het VOS-project vond en of het project volgens u heeft bijgedragen aan uw huidige (sociale en maatschappelijke) situatie.

Negatieve politiecontacten

24. Bent u na het VOS-project (nog) wel eens in aanraking geweest met de politie? Zo ja, waarvoor?
25. Hoe komt het volgens u dat u na het VOS-project in aanraking bent geweest met de politie?
(- Heeft de respondent bijv. niet zoveel aan het project gehad of ligt het (ook) aan persoonlijke omstandigheden zoals problemen/moeilijkheden thuis; (overmatig) drugs- of alcohol gebruik; het hebben van 'verkeerde' vrienden.

- NB! Vraag 25 alleen stellen als de respondent na het project in aanraking is geweest met de politie.)

26. Denkt u dat u (mede) door het project niet (meer) in aanraking bent geweest met de politie? Kunt u uw antwoord toelichten? (NB! Deze vraag alleen stellen indien respondent na het project niet in aanraking is geweest met de politie.)
27. Heeft u nu (nog) vrienden die wel eens in aanraking komen met de politie?

Scholing

28. Bent u na het VOS-project een opleiding gaan volgen? Zo ja, wat voor opleiding?
29. Als u (mede) door het project scholing bent gaan volgen, door welk onderdeel van het project komt dat met name? Door: (Omcirkel het antwoord.)
- a. Scholing/training
 - b. het werk binnen de veiligheidsteams
 - c. de sportactiviteit
 - d. de stage
 - e. de begeleiding van politie/ teambegeleiders
 - f. de begeleiding door de consulent van Concern voor Werk
 - g. Anders, nl.:
30. Als het project u niet heeft gemotiveerd om naar school te gaan, waarom niet? (Ligt het aan het project of (ook) aan persoonlijke omstandigheden zoals problemen/moeilikheden thuis; (overmatig) drugs- of alcohol gebruik; het hebben van 'verkeerde' vrienden.)

Werk

31. Heeft u na het VOS-project een baan gevonden of heeft u door het project een baan in het vooruitzicht? Zo ja, wat voor baan? (Noteer duidelijk om wat voor soort werk het gaat. Het kan ook gaan om plaatsing op een stage of reïntegratietraject na afloop van het VOS-project.)
32. Als u (mede) door het project werk heeft gevonden, door welk onderdeel van het project komt dat met name? Door: (Omcirkel het antwoord.)
- a. Scholing/training
 - b. het werk binnen de veiligheidsteams
 - c. de sportactiviteit
 - d. de stage
 - e. de begeleiding van politie
 - f. de begeleiding door de consulent van Concern voor Werk
 - g. Anders, nl.:
33. Als het project u niet heeft gemotiveerd om te gaan werken, waarom niet? (Ligt het aan het project of (ook) aan persoonlijke omstandigheden zoals problemen/moeilikheden thuis; (overmatig) drugs- of alcohol gebruik; het hebben van 'verkeerde' vrienden.)

Waardering project

34. Hoe denkt u dat uw leven er uit had gezien als u niet deel had genomen aan het VOS-project?

E. Afsluiting

35. Heeft u tot slot zelf nog vragen of toevoegingen?

Dit waren onze vragen. Hartelijk dank voor deelname aan het onderzoek!

Telefonische itemlijst sleutelinformanten omgevingsveiligheid VOS-project

Organisatie :
Naam respondent :
Datum gesprek :
Telefoonnummer :
Interview en verslag :

1. **Bent u bekend met het VOS-project? Wat weet u van de opzet en inhoud van het VOS-project?**
2. **Zijn er veiligheidsteams/jongeren in uw werkomgeving aan het werk, of zijn zij dat in de afgelopen drie jaar geweest?**
3. **Welke taken heeft u de veiligheidsteams zien uitvoeren, of voeren zij nog steeds uit? Bent u actief betrokken geweest bij het uitvoeren of begeleiden van deze taken of heeft u de veiligheidsteams alleen gesignaleerd?**
4. **Is volgens u de objectieve veiligheid in uw werkomgeving toegenomen in de afgelopen drie jaar? Zo ja, waar merkt u dat aan en hebben de veiligheidsteams hier een rol in gehad? Zo nee, heeft u hier een verklaring voor?**
5. **Voelen uw klanten/de burgers/de buurtbewoners/de reizigers/de kinderen/de jongeren in uw omgeving zich volgens u veiliger door het toezicht van de veiligheidsteams? Zo ja, waar merkt u aan dat de subjectieve veiligheid is toegenomen? Zo nee, heeft u hier een verklaring voor?**
6. **Voelt u zichzelf veiliger door het toezicht door de veiligheidsteams? Zo ja, waar merkt u dat aan? Zo nee, heeft u hier een verklaring voor?**
7. **Voelt u zich bij het uitvoeren van uw werk veiliger door het toezicht door de veiligheidsteams? Zo ja, waar merkt u dat aan? Zo nee, heeft u hier een verklaring voor?**
8. **Is volgens u de overlast van jongeren in uw werkomgeving afgenomen in de afgelopen drie jaar? Zo ja, waar merkt u dat aan en is de reden dat jongeren hun leefsfeer corrigeren, dat de overlastgevende jongeren in het VOS-project zijn opgenomen of heeft dit een andere reden? Zo nee, heeft u hier een verklaring voor?**
9. **Hoe kunnen volgens u de veiligheidsteams ingezet worden opdat zij een (groter) positief effect op de omgevingsveiligheid hebben?**

Itemlijst rondetafelgesprek

Van: Regioplan Beleidsonderzoek

Voor: deelnemers ronde tafel VOS-project Lelystad en Dronten

Betreft: stellingen ten behoeve van een discussie over de voorlopige bevindingen van het onderzoek

A. VRAGEN AAN DE RONDE TAFEL

1. Wat maakt het VOS-project volgens jullie tot een succes? Wat is de belangrijkste succesfactor?
2. Op welk gebied is het VOS-project het meest succesvol?
 - omgevingsveiligheid, arbeidsmarktkansen deelnemers, voorkomen politiecontacten, etc.
3. Is er iets wat volgens jullie anders/beter kan in het project met het oog op het vergroten van de gewenste projecteffecten?

B. DISCUSSIE MET DE RONDE TAFEL

Projecteffect: uitstroom naar werk

1. Wanneer deelnemers na afloop van het project geen baan hebben gevonden, dan zijn zij door hun VOS-ervaring in staat om zelfstandig hun weg te vinden op de arbeidsmarkt.
2. Het VOS-project biedt de deelnemers onvoldoende oriëntatiemogelijkheden op werk buiten de branche van beveiliging.

Projecteffect: voorkomen negatieve politiecontacten

3. Als ex-deelnemers na verloop van tijd nog geen baan hebben gevonden, dan is er een gerede kans dat zij opnieuw in aanraking met de politie komen.
4. Het project heeft vooral resultaat voor de jongeren die (vlak) vóór ze met het project begonnen al gemotiveerd waren om op 'het rechte pad te komen'. Omdat motivatie een voorwaarde voor toelating is, is de succeskans van VOS hoog.

Projecteffect: Omgevingsveiligheid

5. De inzet van de VOSsers wordt zeer gewaardeerd. De VOSsers bevorderen het veiligheidsgevoel van het winkelend publiek op koopavonden. Daarnaast is het aantal autodiefstallen in Lelystad-C. fors gedaald door een autodiefstalproject binnen VOS.

Projectorganisatie: bijdrage aan gewenste effecten

6. Het project richt zich vooral op de werkzaamheden binnen de projectperiode. Nazorg krijgt onvoldoende aandacht.
7. De deelnemers in Dronten hebben een minder problematische achtergrond dan de deelnemers in Lelystad. De projectorganisator zal zich er op moeten bezinnen voor welke doelgroep het project bij uitstek geschikt is.

BIJLAGE 2

METHODISCHE VERANTWOORDING

Dossieronderzoek Concern voor Werk

Op basis van de dossierformulieren van Concern voor Werk is een Excel-sheet opgezet waarin de achtergrondkenmerken van de deelnemers, hun opleiding, werk en politiecontacten zijn meegenomen. Het Excel-sheet bestaat uit vier tabbladen, het eerste tabblad bevat variabelen betreffende de persoonskenmerken van de deelnemers, het tweede bevat variabelen over de instroom en selectie van de deelnemers, het derde variabelen over de afsluiting van de projectperiode en het vierde over de nazorg.

Het Excel-sheet is ingevuld door medewerkers van Concern voor Werk op basis van de dossiers van de deelnemers en op informatie die de medewerkers persoonlijk bezaten wanneer de dossiers niet toereikend waren. Wanneer informatie niet bekend of te achterhalen was is 'onbekend' in de cellen ingevuld. Niet bij alle jongeren is hetzelfde intakeformulier gebruikt, omdat het intakeformulier vorig jaar is veranderd. Mede daarom zijn er een aantal variabelen waarin van veel deelnemers informatie ontbreekt. Met name de variabelen betreffende de uitstroom van de respondenten naar werk en opleiding zijn vrij leeg, daarom is deze informatie niet meegenomen in de analyse als effectvariabele. De variabelen betreffende de nazorg waren geheel leeg, daarom is het resultaat van de projectperiode lastig vast te stellen. Er kan immers nog een hoop veranderen voor jongeren die de projectperiode hebben vol gemaakt, maar waarbij nog niet duidelijk is wat ze na afloop van het project gaan doen.

Dossieronderzoek HKS en X-pol

RegioPlan heeft bij het College van Procureurs Generaal van het Ministerie van Justitie toestemming gevraagd en gekregen om de gegevens van de deelnemers van het VOS-project te gebruiken om in de databases HKS en X-pol te zoeken. Het zoeken in de politiestructuren is gedaan door de stafdienst politieke beleidssteuning van de regiopolitie Flevoland. In beide systemen is het aantal vermeldingen en de aard van de vermeldingen verzameld. Bij het onderzoek in X-pol bleek dat niet alle deelnemers werden gevonden omdat de combinatie van hun naam en geboortedatum niet bestond. Na overleg met Concern voor Werk zijn een aantal alternatieven geboden waardoor bijna alle deelnemers zijn teruggevonden. Bij het onderzoek in HKS is alleen gebruik gemaakt van de deelnemersgegevens en zijn er geen alternatieven gebruikt. Wanneer deelnemers niet in het HKS-systeem waren gevonden, maar wel in X-pol zijn alleen de gegevens uit X-pol meegenomen in de analyse.

Omdat HKS alleen de afgehandelde en bewezen incidenten bevat zijn de resultaten van het onderzoek in HKS als basis voor de analyse genomen. Vervolgens is vanuit de resultaten van het X-pol onderzoek de datum van het incident genomen in plaats van de datum van registratie in HKS. In sommige gevallen zat er bijna een jaar tussen het incident en de registratie in HKS, maar over het algemeen was er een discrepantie van slechts enkele dagen. Nadat de incidenten en de datum van de incidenten in een Excel-sheet waren ingevuld, is op basis van de instroom- en uitstroombdatum van de deelnemers vastgesteld hoeveel incidenten voor, tijdens en na de projectperiode hebben plaatsgevonden.

In de interviews met ex-deelnemers geven jongeren aan dat niet alle strafbare feiten die zij plegen geregistreerd worden, omdat de politie niet overal van op de hoogte is. Uit self-reported crime onderzoek is gebleken dat respondenten soms geneigd zijn om het aantal delicten dat ze gepleegd hebben te overdrijven. Daarom zullen de verhalen van de jongeren niet altijd betrouwbaar zijn. De analyse van de politieregistratie geeft het minimum aantal vermeldingen van de deelnemers aan, maar het is mogelijk dat er meer incidenten hebben plaatsgevonden.

Naast het onderzoek naar het voorkomen van de deelnemers van het VOS-project in de politiesystemen heeft de stafafdeling politieke beleidsondersteuning van de Regiopolitie Flevoland ook een analyse uitgevoerd op de resultaten van de Politiemonitor Bevolking en het X-pol systeem om informatie te verzamelen omtrent de omgevingsveiligheid in Dronten en Lelystad.

Interviews

Organisaties en sleutelfiguren (vertegenwoordigers van de bij het VOS-project betrokken instellingen)

- Concern voor Werk (CvW), Jan Dekker (projectconsulent vanuit CvW).
- Regiopolitie Flevoland, Alwin Sterk (projectleider bij de politie).
- Leerplichtzaken Dronten, dhr. J. Laning (leerplichtambtenaar).
- Stadswachtenorganisatie Stichting Perspectief, dhr. H. Jansen (directeur St. Perspectief).
- Beveiligingsbedrijf Securicor, dhr. R. van Poolen (unitmanager).
- Poppodium Underground (valt onder het centrum voor kunst en cultuur De Kubus en de provinciale welzijnsinstelling 3D), dhr. N. Sonneveld (coördinator bij De Kubus).

Respondenten in de omgeving van de projecten ten behoeve van de inventarisatie van de omgevingsveiligheid

- dhr. M. Cobussen (wijkagent Lelystad centrum)
- dhr. W. van Tulder (winkelier en betrokken bij het crimi-project winkeliers, Lelystad)
- dhr. A. Koopen (jongerenwerker Lelystad)
- dhr. R. v. Grafhorst (wijkagent Dronten)
- dhr. R. Lankamp (winkelier en lid winkeliersvereniging, Dronten)
- mw. T. Sanders (winkelier, Dronten)
- dhr. F. Lübbers (basisschool Gregorius)
- dhr. J. Daams (agent Flevolijn)

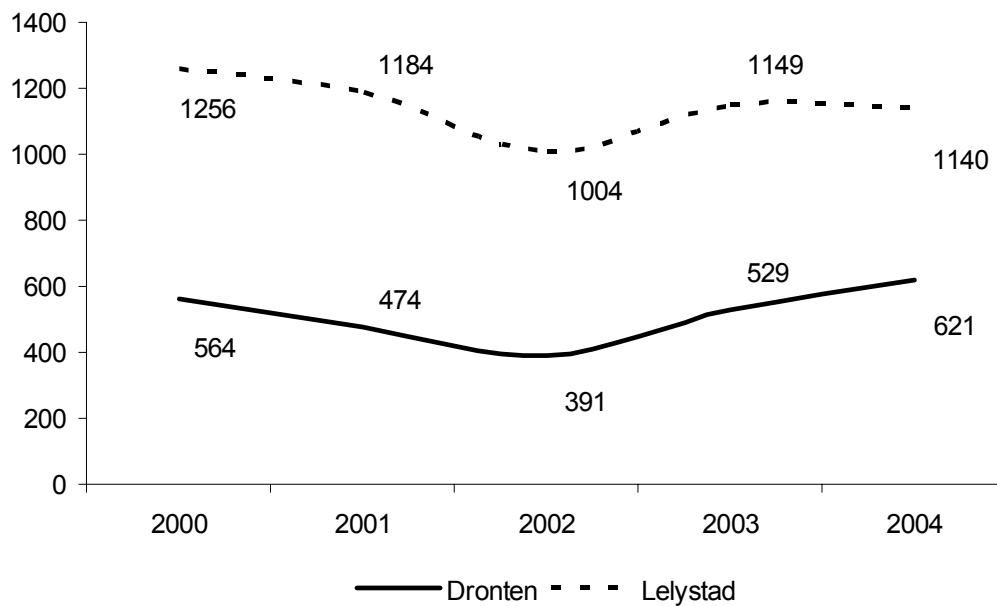
Respondenten van het rondetafelgesprek ten behoeve van een inventarisatie van de effectiviteit van het project

- dhr. J. Dekker (CvW)
- mw. I. Steuer (Regiopolitie Flevoland)
- dhr. L. Broekhuis (gemeente Lelystad)
- dhr. H. Jansen (Stichting Perspectief)
- dhr. R. van Grafhorst (wijkagent Dronten)
- drh. J. Gossen (BIG, vorming, training, begeleiding en hulpverlening)

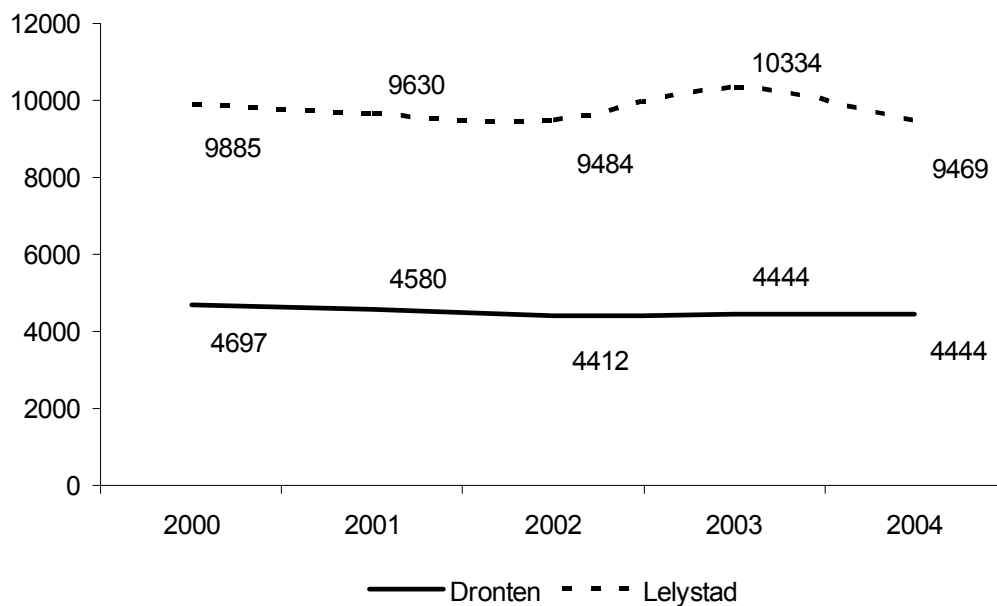
BIJLAGE 3

FIGUREN OVER DE OMGEVINGSVEILIGHEID

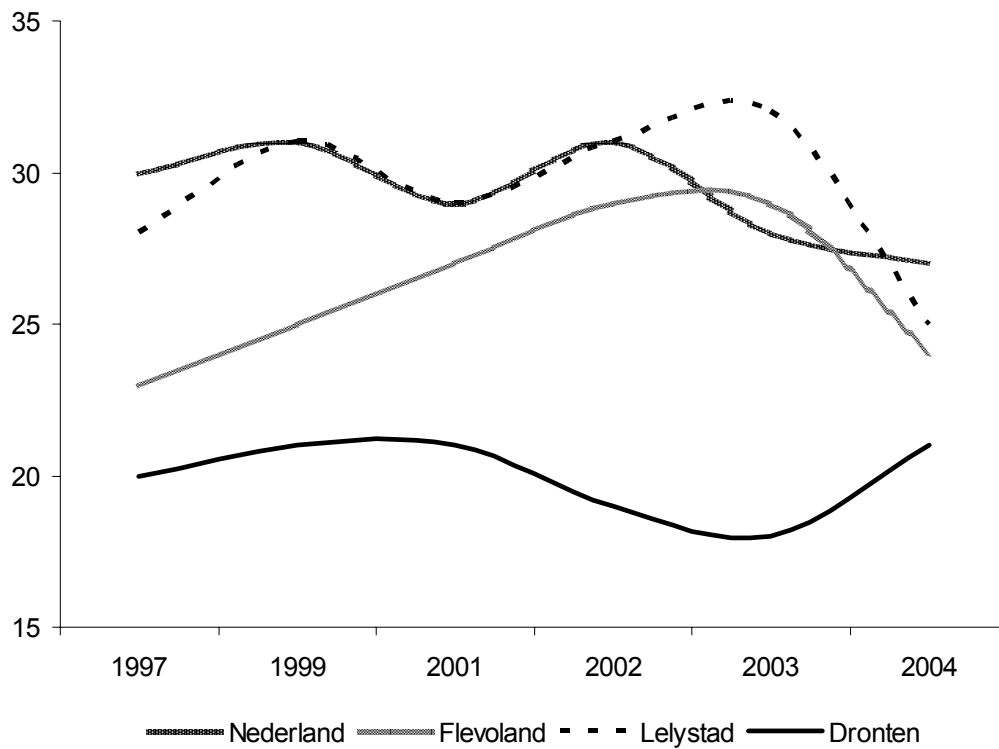
Figuur B3-1 Verdachten van misdrijven jonger dan 25 jaar in Dronten en Lelystad in de periode 2000 tot en met 2004



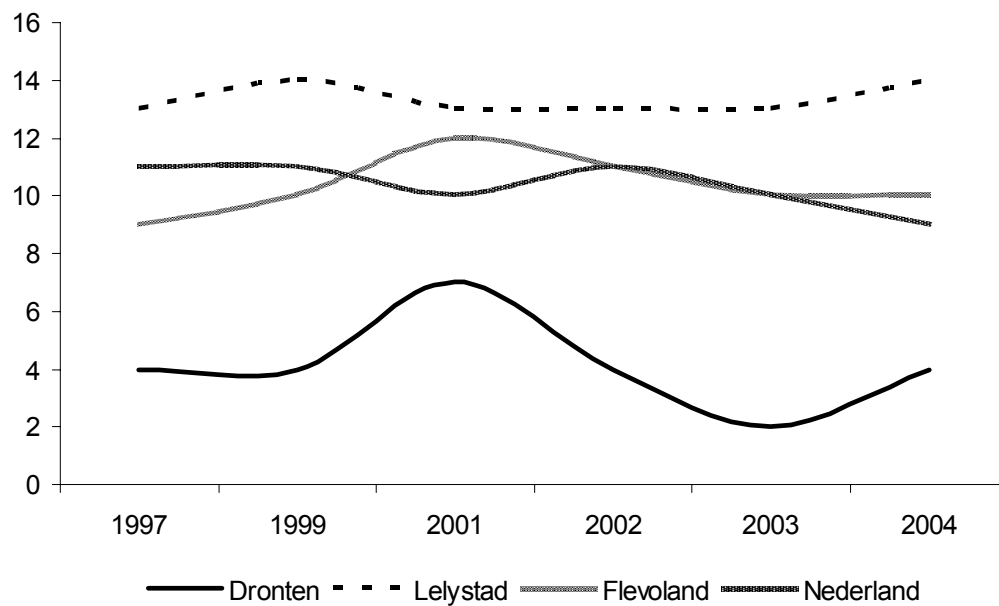
Figuur B3-2 Aantal incidenten (misdrijven en overtredingen) in Dronten en Lelystad in de periode 2000 tot en met 2004



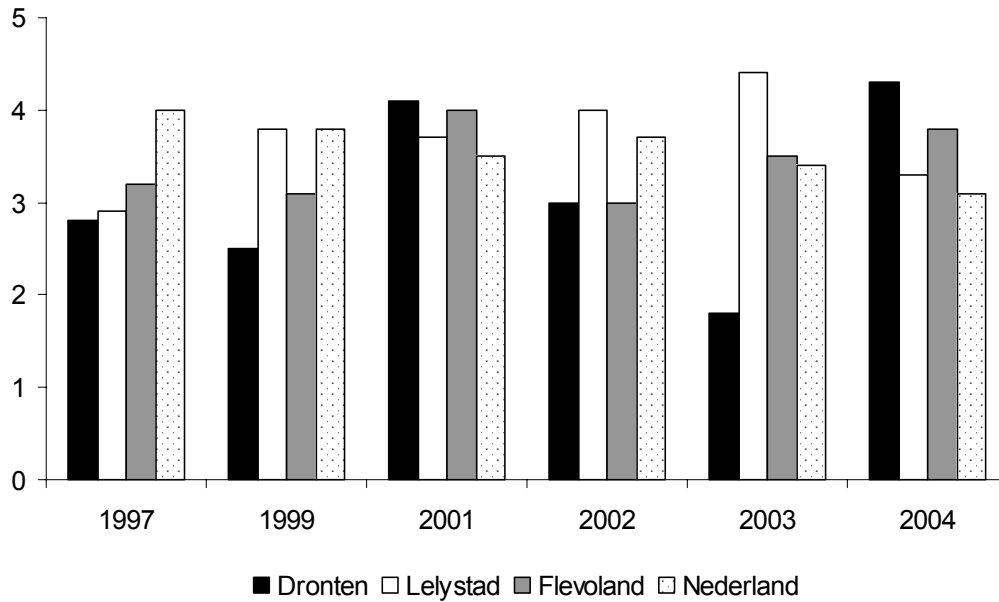
Figuur B3-3 Percentage burgers dat zich wel eens onveilig voelt in Dronten (2002 is schatting), Lelystad (2002 is schatting), Flevoland en Nederland in de periode 2000 tot 2004.



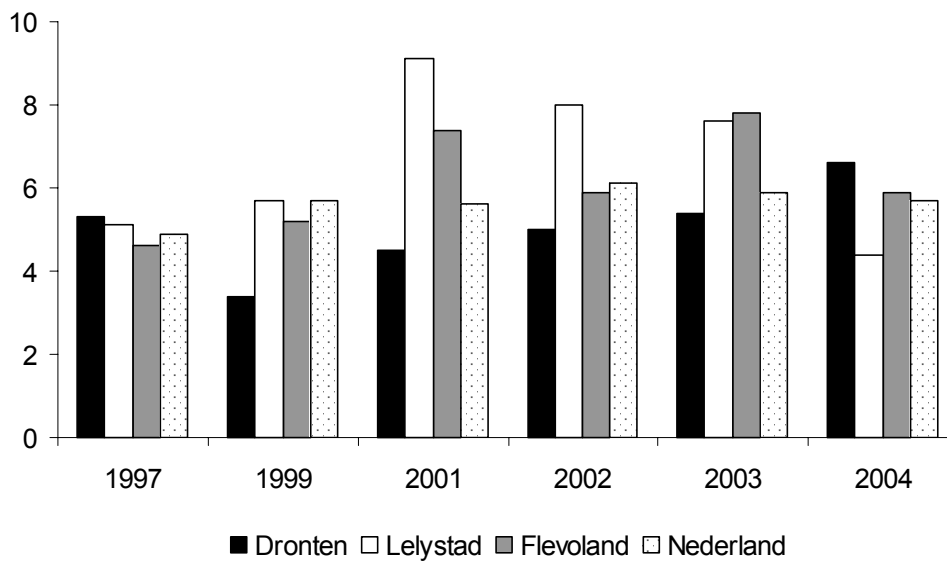
Figuur B3-4 Percentage burgers in Dronten (2002 schatting), Lelystad (2002 schatting), Flevoland en Nederland dat vaak plekken mijdt omdat ze zich niet veilig vinden in de periode 1997 tot 2004.



Figuur B3-5 Percentage burgers in Dronten (2002 is schatting), Lelystad (2002 is schatting), Flevoland en Nederland dat slachtoffer is geworden van zakkenrollen in de eigen gemeente in de periode 1997 tot 2004.



Figuur B3-6 Percentage burgers in Dronten (2002 is schatting), Lelystad (2002 is schatting), Flevoland en Nederland dat slachtoffer is geworden van bedreiging in de eigen gemeente in de periode 1997 tot 2004.



Figuur B3-7 Percentage woninginbraken per 100 woningen in Dronten (2002 is schatting), Lelystad (2002 is schatting), Flevoland en Nederland in de periode 1997 tot 2004.

